

slogopis

informativni časopis
za razvojne teme
številka 35, junij 2024

Zagovarjanje človekovih pravic

Splošna deklaracija
človekovih pravic: obeležitev
75 let skupne človečnosti

Migracijska politika – stresni
test vrednot Evrope

Kako je gorivo v naših
avtomobilih povezano s
kršitvami človekovih pravic
in kdo bi moral odgovarjati?

SLOGA

Platforma nevladnih organizacij
za razvoj, globalno učenje
in humanitarno pomoč

SLOGOPIS

Časopis platforme SLOGA –
Platforme nevladnih organizacij
za razvoj, globalno učenje in
humanitarno pomoč

Izdaja

SLOGA – Platforma nevladnih
organizacij za razvojno
sodelovanje in humanitarno pomoč
Povšetova 37, 1000 Ljubljana

Sedež pisarne:

Kopitarjeva 4, 1000 Ljubljana

Telefon: 01 434 44 02

Elektronska pošta:

info@sloga-platform.org

Spletna stran:

www.sloga-platform.org

Odgovorna oseba

Max Zimani, direktor

Urednik

Max Zimani

max.zimani@sloga-platform.org

Strokovna sodelavka

Nataša Trbanc

Lektoriranje

Roman Šimec s.p.

Fotografije

Arhiv platforme SLOGA in ostalih
nevladnih organizacij ter drugi viri

Fotografija na naslovnici

Gayatri Malhotra, unsplash.com
Slika je simbolična.

Oblikovanje in postavitev

Svetilka d. o. o.

Kazalo

Uvodnik	3
Novice iz Slovenije in sveta	4
Zagovarjanje človekovih pravic	4
Splošna deklaracija človekovih pravic: obeležitev 75 let skupne človečnosti	8
Odprava sistemskih neenakosti in boj proti ksenofobiji za krepitev polnega spoštovanja pravic migrantk in migrantov	10
Migracijska politika – stresni test vrednot Evrope	12
Priseljenci in pripadniki drugih manjšin se lahko v primeru diskriminacije obrnejo na Zagovornika načela enakosti	14
Apartheid nad palestinskim prebivalstvom med razlogi za ponavljajoče nasilje	15
Kako je gorivo v naših avtomobilih povezano s kršitvami človekovih pravic in kdo bi moral odgovarjati?	16
Teokracija, neokolonizalizem in spolni apartheid v Jordaniji	18
Ženske pravice in volitve v Evropski parlament	20
Projekt »Naše pravice«	22
Vpliv kolonializma na Afriko in njegova zapuščina	23
Napovednik dogodkov po svetu	24

SLOVENIA
AID & PARTNERSHIPS

SLOGA
Platforma nevladnih organizacij
za razvoj, globalno učenje
in humanitarno pomoč

Vse avtorske pravice pridržane.
Izdano junij 2024.

Izdajo časopisa sofinancira
Ministrstvo za zunanje in evropske
zadeve Republike Slovenije. Vsebina
odraža le poglede avtorjev in ne
uradnih stališč financerjev.

TRAJNOSTNO.
LOKALNO.
GLOBALNO.

Zagovarjanje človekovih pravic v današnjem svetu

Max Zimani

Direktor platforme SLOGA

Ob praznovanju 75. obletnice Splošne deklaracije človekovih pravic se spominjamo večnih besed Nelsona Mandele: "Zanikati ljudem njihove človekove pravice pomeni izpodbijati njihovo človečnost." Resnično, človekove pravice tvorijo temelj našega skupnega obstoja, njihovo varovanje pa je ključno za zagotavljanje pravičnega in poštenega sveta.

Nekdanji visoki komisar ZN za človekove pravice, Zeid Ra'ad Al Hussein, je nazorno zajel bistvo človekovih pravic, ko je dejal: "Ko niso varovani temeljni principi človekovih pravic, se začne naša institucija krhati. Prav ti principi spodbujajo razvoj, ki je trajnosten, mir, ki je varen, ter življenje v dostojanstvu."

V tej izdaji SLOGOPIS-a raziskujemo raznoliko pokrajino človekovih pravic, pregledujemo moč solidarnosti, transformativni potencial globalnega učenja, sočutno delovanje, ki je vgrajeno v humanitarno pomoč in ključno vlogo nevladnih organizacij kot varuhov zaščite najšibkejših članov družbe.

V svetu, zaznamovanem z delitvami in nesoglasji, solidarnost izstopa kot močna sila, ki nezadržno vodi v pozitivne spremembe. Bodisi v izzivanju represivnih sistemov, zagovarjanju marginaliziranih skupnosti ali povečevanju glasov odrinjenih, solidarnost udejanja skupno moč človeštva, združenega v boju za pravičnost in enakost.

Kot priča apartheidu, ki pesti milijone Palestincev, in nesorazmernemu trpljenju nedolžnih otrok v središču konflikta, solidarnost deluje kot luč upanja, ki spodbuja delovanje in krepi čezmejno empatijo.

Izobraževanje ni zgolj sredstvo za prenašanje znanja, je katalizator sprememb in temeljni kamen zagovarjanja človekovih pravic. Preko globalnega učenja opremimo posameznike z orodji za kritično razmišljanje o zapletenih vprašanjih, izpodbijanje ukoreninjenih predsodkov in sistemov ter razvoj empatije in solidarnosti s sočlovekom.

V času, ko se spopadamo z osnovnimi vzroki migracij, vključno z neuspehom nove evropske politike priseljevanja pri naslavljanju sistemskih krivic, se globalno učenje izkaže za močno orodje proti nevednosti in nestrpnosti, kar posameznikom daje moč, da postanejo dejavni nosilci pozitivnih sprememb v svojih skupnostih in širše.

Nekatere mednarodne korporacije aktivno sodelujejo pri kršenju človekovih pravic na globalnem jugu, hkrati pa izčrpavajo vladne vire s sodelovanjem v nezakonitih trgovinskih tokovih. Po drugi strani določene vlade, ki razpolagajo z ustrežno močjo in viri, oklevajo pri uveljavljanju regulativnih ukrepov za zatiranje takšnih izkoriščevalskih praks.

Medtem, ko se spopadamo z zapletenimi izzivi 21. stoletja, ponovno potrjujemo svojo zavezanost človekovim pravicam in izražamo solidarnost z vsemi tistimi, ki se borijo za dostojanstvo, enakost in pravičnost. Skupaj lahko zgradimo svet, kjer človekove pravice niso le želja, temveč živa resničnost za vse. Predvsem pa morajo vsi, ki imajo moč (res vsi, brez izjem!), odgovarjati za kršitve človekovih pravic. ●

Novice iz Slovenije in sveta

SLOGA na Generalni skupščini Forus 2024 v Gaboronu v Bocvani

Generalna skupščina Forus 2024 v Gaboronu v Bocvani, je bila uspešen dogodek, ki je združil predstavnike iz več kot 69 nacionalnih razvojnih platform in 7 regionalnih koalicij, ki skupaj predstavljajo dobrih 22.000 nevladnih organizacij po vsem svetu. Potekala je od 13. do 17. maja in je civilnodružbenim organizacijam (CSO) nudila ključno priložnost za sodelovanje, deljenje pogledov in krepitev skupnih prizadevanj za trajnostni razvoj in socialno pravičnost.

Dogodek je vključeval vrsto dinamičnih razprav, delavnic in mreženjskih srečanj, osredotočenih na aktualna globalna vprašanja in krepitev zmogljivosti akterjev civilne družbe. Ključne teme so bile:

1. Moč civilne družbe in krčenje prostora za njihovo delovanje: razprave o tem, kako se lahko civilna družba spopada z negativno retoriko in prakticira kolektivno solidarnost v zahtevnih političnih okoljih.
2. Lokalna moč: preučevanje ovir in strategij za krepitev moči lokalnih akterjev v mednarodnih partnerstvih.
3. Digitalizacija in umetna inteligenca: raziskovanje tveganj in priložnosti, ki jih prinaša digitalizacija.
4. Vključujoče vodenje: razprave o premagovanju ovir in spodbujanju raznolikosti pri vodenju CSO.
5. Agenda 2030 in cilji trajnostnega razvoja (SDG): Strategije

za financiranje trajnostnega razvoja in zagotavljanje podpornega okolja za delovanje civilne družbe.

Max Zimani, direktor slovenske platforme SLOGA za razvoj, globalno učenje in humanitarno pomoč, je odigral pomembno vlogo na skupščini. Kot član Forusovega sveta je Zimani prispeval k strateškim razpravam in delil svoje poglede na ključne probleme. Razmišljajoč o dogodku je Zimani dejal: "Skupščina Forus je ponovno dokazala moč kolektivnega delovanja in pomen globalne solidarnosti. Skupaj smo postavili temelje za bolj vključujočo in trajnostno prihodnost, kjer se sliši vsak glas in ceni vsak trud" Poudaril je tudi potrebo po naslavljanju rasizma poleg vprašanj, povezanih z enakostjo spolov, in dejal: „Zaradi zgodovinskih in aktualnih neenakosti, ki jih povzroča rasizem, je za Forus ključno, da vključi rasizem kot problem, ki ga je treba obravnavati, prav tako kot to počnemo z enakostjo spolov“ (Platforma SLOGA) (Forus International). Srečali so se tudi z lokalnimi nevladnimi organizacijami, ki so pokazale, da so živahni akterji v razvoju. Med drugim so poudarile problem nasilja na podlagi spola kot področje, ki zahteva posebno pozornost v Bocvani. Dogodek je bil za vse udeležence odlična priložnost za učenje.

Forus ostaja zavezan krepitevi civilnih družb po vsem svetu. Letošnja generalna skupščina je poudarila zavezanost mreže k spodbujanju bolj pravičnega in enakopravnega sveta. Za več informacij o Forusu in njegovih iniciativah obiščite Forus International.

Zaključna prireditev natečaja Evropa v šoli 2023/2024: Dobro se z dobrim vrača – v Celju so podelili priznanja mladim ustvarjalcem

Dan pred Dnevom Evrope so s podelitvijo priznanj avtorjem nagrajenih del v likovni, literarni, ustvarjalni, fotografski, video in spletni kategoriji zaključili letošnji natečaj Evropa v šoli, ki pod okriljem Zveze prijateljev mladine Slovenije poteka že od leta 2005. Vsako leto so navdušeni nad čudovitimi deli izpod otroških rok in tudi tokrat ni bilo nič drugače.

V šolskem letu 2023/2024 je natečaj potekal pod naslovom Dobro se z dobrim vrača in je mlade spodbujal k razmišljanju o vsakodnevnem kakovostnem sobivanju z ljudmi v svoji bližnji in širši okolici, torej kako lahko že s preprosto prijaznostjo, medsebojnim razumevanjem in drobnimi dobrimi deli prispevajo k složnosti in boljšemu vsakdanu. Iskali so odgovore na vprašanja, kaj je dobrota, kako ustvarjati pogoje za lastno srečo in srečo drugih ter kako spoštovati sebe in druge.

Z letošnjo temo natečaja so počastili tudi 20. obletnico priključitve Slovenije Evropski uniji, saj sta prav solidarnost in sožitje tista, ki bosta gradila prihodnjo Evropo miru in blaginje. To je tudi eden izmed namenov 10. cilja trajnostnega razvoja 2030.

V šolskem letu 2023/2024 je na natečaju sodelovalo več kot 10.000 otrok iz vse Slovenije. Nacionalne zaključne prireditve natečaja Evropa v šoli, ki jo je ZPMS pripravila v sodelovanju z Mestno občino Celje in Uradom RS za komuniciranje, so se udeležili vsi sodelujoči otroci, katerih dela so se potegovala za priznanje na nacionalni ravni. Uvodoma sta jih pozdravili Breda Krašna, generalna sekretarka Zveze prijateljev mladine Slovenije, in Janja Sluga, poslanka Državnega zbora. Priznanja so podelili 58 mladim ustvarjalcem. V sklo-

pu dogodka so si vrtčevski otroci in učenci I. triade ogledali predstavo O prijateljstvu in izvedbi Društva za boljši svet in obiskali Muzej igrač Hermanov brlog. Učenci II. in III. triade ter srednješolci pa so spremljali predstavo Mali princ in se pridružili vodenemu ogledu po Pokrajinskem muzeju Celje. Na Glavnem trgu so obiskali tudi Evropsko vas, ki so jo „postavili“ najmlajši in šolarji iz celjske regije; na stojnicah so na inovativne načine predstavili značilnosti držav članic EU in držav, ki so na poti k članstvu.

Otroci so skozi natečaj spoznavali dobrodelnost, humanitarnost in solidarnost, ki se po pomenu med seboj sicer razlikujejo, povezuje pa jih ista rdeča nit: pomoč sočloveku, ki se lahko izkazuje na različne načine. Njihova dela so bila resnično navdihujoča.

Več: <https://www.zpms.si/programi/evropa-v-soli/>

Projekti Društva Bodi svetloba s tematiko trajnostnega razvoja v okviru programa Erasmus

Društvo Bodi svetloba od leta 2018 sodeluje v različnih projektih programa Erasmus, še posebej na področju različnih ciljev OZN s področja trajnostnega razvoja. V ta sklop sodijo projekti Erasmus Ka2, kot so Together For SDGs, Steaming Up Sustainability with Sustainable Development Goals, Green Three Seas Initiative For Youth, Thinking Otherwise, Leaving No-One Behind, GreenAct, Rebirth Our Earth, Creativity For Social Inclusion, Ride, Lead itd. Preko projektov so se tako seznanili z nekaterimi manj znanimi dejstvi o človeško pogojenih podnebnih spremembah. Te se niso začele pred nedavnim, z industrijo, uporabo fosilnih goriv ter globalnim segrevanjem, temveč že v času evropske kolonizacije Amerik, ko je po raziskavi Alexandra Kocha zaradi genocida nad okoli 60 milijoni avtohtonih staroselcev, prišlo do zaraščanja okoli 60 milijonov hektarov neobdelane zemlje, ki jo je prerasel gozd, kar je povzročilo globalno ohlajanje. V zadnjih letih arheologi odkrivajo, da območje Amazonije v preteklosti ni bil neposeljen naravni pragozd, temveč so tam so živeli milijoni prebivalcev v mestih in vaseh. Danes vse večjo težo kot povzročiteljem podnebnih sprememb pripisujejo vojnem (kar je začela obravnavati civilna družba na Svetovnem podnebnem vrhu lansko leto v Dubaju) in živinoreji. (Že leta 2018 sta v svoji študiji raziskovalca Poore in Nemecek živinoreji pripisala kar okoli 28% vseh izpustov toplogrednih plinov). Tudi jedrska energija ni ne trajnostna ne nizkoogljična, saj znašajo toplogredni izpusti na kilovatno uro po raziskavi Tsajja iz leta 2022 kar 288,25 grama CO₂, če se upošteva proces od pridobivanja uranove rude do skladiščenja jedrskih odpadkov. V sodelovanju z Univerzo Lusofona v Lizboni so v društvu Bodi svetloba pripravili tudi spletni tečaj (MOOC) na temo posameznih trajnostnih razvojnih ciljev. Tečaja se lahko udeležite na:

<https://cursos.lusofona-x.pt/courses/course-v1:LusofonaX+SDGS+00/about>

Več o projektih: <https://bodisvetloba.org>

So podnebne spremembe spolno nevtralne?

Prav te dni se je v medijih pojavilo vprašanje glede letošnjega poletja: Bo vroče? Z gotovostjo tega ni moč trditi, a kaže se trend toplejših poletij. Pred volitvami v Evropski parlament se ponovno odpirajo vprašanja enakosti spolov. A le redko se vprašamo, kako se ti dve pomembni temi prepletata. Kako podnebne spremembe vplivajo na ženske in dekleta

in zakaj je enakost spolov ključnega pomena za podnebne ukrepe?

Podnebne spremembe ne poznajo meja niti spolov. Vplivajo na vse nas ne glede na naš spol, starost, rasno pripadnost ali ekonomski status, a nekatere skupine ljudi so bolj ranljive kot druge. Forum za enakopraven razvoj (FER) ob podpori Ministrstva za zunanje in evropske zadeve izvaja projekt v Albaniji, kjer si skupaj z lokalno partnersko organizacijo Observatory for Children and Youth Rights zastavlja vprašanje, ali podnebne spremembe na enak način vplivajo na žensko in moško prebivalstvo v Albaniji. S tem namenom je bila izvedena Raziskava o vključevanju vidika spola v napore za boj proti podnebnim spremembam v Albaniji, kjer se je pokazalo, da posledice podnebnih sprememb ne prizadenejo vseh enako, temveč se razlikujejo glede na spol in socialno-ekonomski položaj prebivalcev.

Ženske, katerih ranljivost izvira iz družbeno-zgodovinskih neenakosti, imajo tudi v boju s posledicami

podnebnih sprememb manjši dostop do virov in priložnosti. Dojemanje nujnosti in zavedanje posledic vpliva podnebnih sprememb je večje med ženskami kot med moškimi. Ženske se počutijo bolj prizadete zaradi podnebnih sprememb in tako v vsakodnevnem življenju sprejemajo odločitve za zmanjšanje vplivov na okolje. Če so moški kot vpliv na svoja življenja omenjali predvsem v zvezi s premoženjem, so ženske vpliv videle predvsem na področju kmetijstva in s tem povezane prehrane. Raziskava zato poziva k sprejetju ukrepov, ki bodo naslavljali in odpravljali poglobljanje socialno-ekonomskih in spolnih neenakosti zaradi podnebnih sprememb. Med drugim to vključuje okrepljeno ozaveščanje o slabšanju stanja okolja in podnebnih spremembah, okrepitev zdravstvenih storitev ter spodbujanje enakosti spolov in uravnotežene politične zastopanosti.

Zagotavljanje pitne vode za vsakogar!

Pitna voda mora biti omogočena vsakomur. Ponekod smo privilegirani in imamo vsak trenutek dostop do neoporečne pitne vode. Drugod je voda zaklad, za katerega se je treba boriti. Vodo morajo ljudje prinesiti v hišo iz potoka ali vodnjaka in jo prekuhati, da je pitna. Ponjo morajo včasih hoditi tudi kilometre daleč, kar terja veliko časa. Za oskrbo z vodo so povečini zadolžene ženske in dekleta. V Ugandi poročajo o nemalo primerih spolnega nasilja, ki se zgodi na tovrstnih poteh, ki vodijo do vodnih izvirov na odročnih mestih. Problematika oskrbe z vodo je torej zelo kompleksna. Dostop do vode je eden od ciljev trajnostnega razvoja in človekova pravica, zato moramo prispevati k njegovemu zagotavljanju.

Forum za enakopraven razvoj (FER) že več let s podporo Ministrstva za zunanje in evropske zadeve deluje na področju oskrbe z vodo in hrano v begunskih skupnostih v Ugandi. V Ugandi sicer ne vlada pomanjkanje vode, ima pa država zelo skromno razvito javno vodovodno omrežje, ki je za revno prebivalstvo predrago in ljudem tudi po več dni ne omogoča dostopa do vode. Poleg tega je voda oporečna. Veliko vodnih virov je onesnaženih zaradi slabe sanitacije, slabih kmetijskih praks, neustreznega ravnanja z odpadki ter degradacije mokrišč in vodnih ekosistemov. Dostop do osnovne sanitacije v urbanem okolju je z 28 % pod povprečjem držav z nizkimi dohodki. Prebivalstvo narašča, vrstijo se humanitarne krize, med drugim Uganda gosti 1,5 milijona beguncev in je ena izmed svetovnih držav z največjo begunsko skupnostjo.

Za doseganje strategije Uganda's Vision 2040 bo potrebno trikratno povečanje dostopa do vode, ki ne bo dosegljivo

brez učinkovitega upravljanja okolja in voda. Če želimo doseči učinkovite rešitve, morajo biti v odločanje in upravljanje z vodo vključene ženske, saj so večinoma one nosilke bremena pri zagotavljanju pitne vode. Zagotavljanje dostopa do pitne vode za vse in vključevanje žensk v odločevalske procese sta ključna koraka k razvoju. Kadar imajo ženske večji nadzor nad vodo, imajo večji nadzor nad svojim življenjem, kar vodi v izboljšano zdravje, izobraževanje, ekonomsko neodvisnost in družbeno vključenost žensk, posledično pa s izboljša tudi življenje njihovih družinskih članov in širše skupnosti. Tudi v Sloveniji ne smemo pozabiti na ta princip, saj enakosti spolov še nismo dosegli, zato ne vključevanje žensk prav tako vodi v poglobljanje neenakosti.

Zavod KROG izvaja Projekt EKOS – za enakost spolov v Črni gori

Črna gora se kot mnoge druge države sooča izzivi, povezanimi z zagotavljanjem enakosti spolov ter zaščite ranljivih skupin deklet in žensk. Na podeželskih območjih se te težave pogosto stopnjujejo zaradi omejenega dostopa do informacij.

Projekt »Izobraževanje in ekonomsko opolnomočenje ranljivih skupin žensk in deklet v Črni gori – EKOS« izvajajo Zavod Krog, NVO Impuls in NVO Ikre v petih sodelujočih mestih (Nikšić, Berane, Rožaje, Plav, Bijelo Polje), s finančno podporo Mi-

nistrstva za zunanje in evropske zadeve Republike Slovenije, v okviru mednarodnega sodelovanja. Projekt EKOS predstavlja izjemen celovit pristop k izboljšanju položaja žensk in deklet v Črni gori, in sicer z združevanjem izobraževanja in ozaveščanja o pomenu enakosti spolov, ženskih pravicah in preprečevanju nasilja ter aktivnih ukrepov za spodbujanje ekonomske neodvisnosti. Zagotavljanje finančne samostojnosti žensk je ključnega pomena za aktivno participacijo v ekonomskem in političnem življenju. EKOS je 20 ženskam in dekletom omogočil usposabljanje za pridelavo zdravilnih in aromatičnih zelišč ter jim omogočil nakup in sajenje prvih sadik.

Mreža EKOS, ki je združila 10 nevladnih organizacij na severu Črne gore, ima ključno vlogo pri krepitvi civilne družbe. Z izvajanjem obsežnih kampanj za dvig ozaveščenosti o enakopravnosti spolov se spreminjajo družbene norme v smeri večjega spoštovanja ženskih pravic, kar je ključno za dolgoročno spremembo družbe. Projektna Akademija je opolnomočila 16 članov in članic mreže EKOS za ustrezno nudenje svetovanja in pomoči ranljivim skupinam. Pridobljeno znanje in veščine bodo prenesli v lokalne skupnosti z izvedbo interaktivnih delavnic v podeželskih skupnostih, namenjenih ženskam in moškim. Za usposabljanje se je odločilo tudi 5 moških, kar pomeni izjemen korak naprej v tradicionalni pa-

triarhalni skupnosti. Spletna Akademija bo omogočila tudi širjenje znanja na daljavo, s spletnim Priročnikom za enakost in preprečevanje nasilja, strokovnimi webinarji in podcasti. Podpora neformalnemu izobraževanju zmanjšuje neenakost dostopa do informacij in znanja.

Projekt EKOS vključuje izvedbo lokalnih forumov za ozaveščanje širše javnosti o enakosti spolov in nesprejemljivosti nasilja na podlagi spola, s poudarkom na vključevanju moških. Brez njihove aktivne podpore in sodelovanja ni mogoče doseči bolj enakopravne in spoštljive družbe za vse. Okrogle mize so namenjene predstavitvi predloga ukrepov za vključitev

dobre prakse in izzive. Skozi ta proces bo dosežena večja ozaveščenost in zavezanost k spremembam na lokalni ravni. Poleg tega bo omogočena vzpostavitev trajnejših partnerstev, kar je ključno za izvajanje politik in programov za spodbujanje enakosti spolov. Le s celovitim pristopom in aktivno udeležbo vseh, vključno z moškimi, je mogoče zagotoviti trajnostne pozitivne spremembe na področju enakosti spolov in ženskih pravic v Črni gori. Projekt EKOS, s trajnostnim razvojem lokalnih skupnosti predstavlja pomemben mejnik na tej poti.

Projekt Poglavje: Potni list

Društvo Humanitas je v sodelovanju z Univerzo Sigmunda Freuda Ljubljana v projektu Poglavje: Potni list raziskovalo povezavo med branjem, pogovorom o prebranem oz. refleksijo prebranega in duševnim zdravjem. Posvetili so se tudi vprašanju ustvarjanja varnih prostorov za osebe z begunsko in migrantsko izkušnjo. Ugotovili so, da branje kakovostne literature in z njim povezana biblioterapija ostaja še nerazvita priložnost za samopomoč. Vsi, ki delajo z ranljivimi osebami, lahko ponudijo orodja za blaženje in soustvarjajo prostore zdravljenja.

Branje izboljšuje naše verbalne sposobnosti, spomin, koncentracijo in razvija domišljijo. Skozi branje se učimo socialnih spretnosti, oblikujemo identiteto in krepimo empatijo. Ima pa lahko tudi veliko vlogo pri krepitvi duševnega zdravja in premagovanju duševnih stisk. V SFU in Društvu Humanitas so se v projektu Poglavje: Potni list osredotočili predvsem na osebe z begunsko in migrantsko izkušnjo, prepričani pa so, da je biblioterapija koristen pripomoček za naslavljanje potreb različnih ranljivih skupin. Analizirali so tudi odziv ljudi z begunsko in migrantsko izkušnjo na prostor Hiše svetov, specializirane knjižnice, ki jo Društvo Humanitas vodi v Knjižnici Otona Župančiča. Tam se poleg knjig o različnih temah, kot so migracije, podnebne spremembe, okolje, potrošništvo, prehrana idr. nahaja tudi »Kotiček brez meja«, v katerem so na voljo knjige za odrasle in otroke v arabščini ter jezikih farsi, paštu in urdu. S študijo primera so raziskovali pomen takšnega prostora za ljudi z begunsko in migrantsko izkušnjo, na tej osnovi pa iskali tudi konkretne predloge za izboljšavo tega prostora. V okviru projekta so pripravili tudi kratek predstavitveni video, ki pove več o knjižnici Hiša svetov.

V okviru projekta je Društvo Humanitas pripravilo tudi dva pravljična popoldneva, Pravljične sveta, za otroke z begunsko in migrantsko izkušnjo, enega v Viški hiški Slovenske filantropije in enega v Hiši sadeži družbe v Logatcu. Med drugimi so otrokom prebrali palestinsko, ukrajinsko, afganistansko in ugandsko pravljično.

Projekt Poglavje: Potni list je bil finančno podprt s strani programa Erasmus+ Evropske unije.

področja enakosti spolov v lokalne občinske akcijske načrte, občinske strateške načrte razvoja ter ozaveščanju teh institucij. Redno in sistematično izvajanje takih dogodkov bo omogočilo dialog med različnimi deležniki, kot so denimo predstavniki občin, javnih institucij, nevladnih organizacij in lokalne skupnosti. Cilj je identificirati ključna področja, kjer je treba izboljšati enakost spolov ter oblikovati ukrepe za njihovo izvedbo. Sodelujoči bodo imeli priložnost deliti svoje izkušnje,

Splošna deklaracija človekovih pravic: obeležitev 75 let skupne človečnosti

Martin Nesirky

Urad visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice

Pred petinsedemdesetimi leti je Generalna skupščina Združenih narodov (ZN) sprejela Splošno deklaracijo človekovih pravic (SDČP), prelomen dokument, ki vsem priznava niz univerzalnih, nedeljivih in neodtujljivih pravic.

Prvič v zgodovini človekovih pravic je deklaracija določila vrsto državljanskih, političnih, ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic, ki so univerzalne za vse ljudi. Deklaracija, rojena iz pepela druge svetovne vojne, je spodbudila ratifikacijo več pogodb, ki so vzpostavile pravne obveznosti držav, da dosežejo določene mednarodne norme in standarde na področju človekovih pravic.

Med dogodkom na visoki ravni, ki je potekal decembra 2023 v Ženevi, in sicer v počastitev 75. obletnice te deklaracije, je visoki komisar ZN za človekove pravice Volker Türk dejal, da deklaracija ni le zgodovinski dokument, ampak „brezčasen vodnik“ za reševanje današnjih številnih in kompleksnih kriz.

„Načela človekovih pravic so naša najboljša rešitev za ta preobremenjeni in prestrašeni svet,“ je dejal Volker Türk voditeljem držav in vlad, akterjem civilne družbe in zagovornikom človekovih pravic. „Rotim vas, da ponovno obudite duha, natančno motivacijo in proaktivnost, kar je pred 75 leti pripeljalo do Splošne deklaracije človekovih pravic.“

Vrh, ki se ga je udeležila tudi predsednica Republike Slovenije Nataša Pirc Musar, je bil priložnost za oblikovanje skupne vizije o prihodnosti človekovih pravic v času, ko sta zaščita in promocija človekovih pravic bolj aktualni kot kdaj koli prej.

Enakost in pravičnost

Že 75 let je bila osrednja ambicija deklaracije v družbo vliti enakost, temeljne svoboščine in pravičnost.

Sprejetje deklaracije je bilo prelomno. Ženske so imele ključno vlogo pri oblikovanju njenega izrazoslovja in v prizadevanjih za posebne pravice; v razpravah o besedilu so sodelovali tudi predstavniki držav, ki jih danes umeščamo v globalni jug.

Trideset členov deklaracije vključuje pravice, kot so dostop do izobraževanja, zaposlitve, poštenega plačila, volilne pravice, zdravstvenega varstva in še več. Deklaracija izpostavlja tudi vrednote svobode govora, zasebnosti in medsebojnega spoštovanja ne glede na spol, raso, narodnost ali veroizpoved.

V vseh teh desetletjih, odkar je 10. decembra 1948 50 držav sprejelo deklaracijo, je dokument spodbudil države članice, da so bolj pozorne na človekove pravice, hkrati pa je prinesel zgodovinski napredek na področju pravic žensk, otrok, domorodnih ljudstev, manjšin, invalidov in drugih skupin prebivalstva.

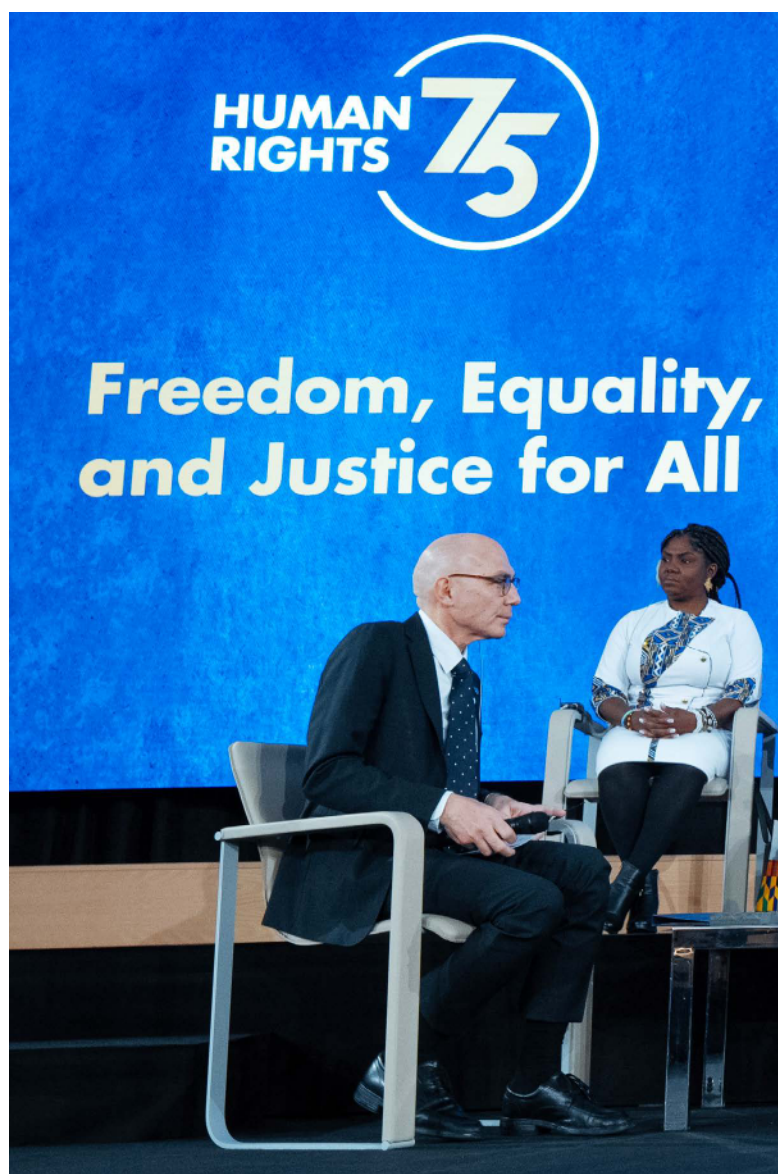
Danes dokument velja za globalni načrt za mednarodne, nacionalne in lokalne zakone in politike ter za temelj Agende za trajnostni razvoj do leta 2030.

V počastitev 75. obletnice je Urad visokega komisarja ZN za človekove pravice sprožil pobudo, ki opozarja na vprašanja človekovih pravic, ki so zapisane v SDČP in potrebujejo

konkretno ter nujno ukrepanje držav in drugih nosilcev dolžnosti. Vprašanja med drugim vključujejo družbene sisteme oskrbe in podpore, rasno pravičnost, državljanski prostor, sodelovanje žensk v javnem in političnem življenju, poslovne dejavnosti in izobraževanje o človekovih pravicah.

To pobudo so spremljali nacionalni in regionalni dialogi ter tematska posvetovanja, pa tudi prizadevanja, da se doseže obljube za uresničitev prelomnih zavez držav in drugih akterjev k bolj oprijemljivim izboljšavam človekovih pravic v korist ljudi.

Dogodek, ki se je odvil decembra 2023, je bil vrhunec obeleževanja obletnice, na kateri je bilo izrečenih več kot 286 za-

obljub iz 150 držav članic, nevladnih organizacij, podjetij in subjektov ZN glede številnih vprašanj človekovih pravic, in sicer od spodbujanja pravic žensk in otrok do zaveze o podnebnih spremembah in opolnomočenju invalidov za zagotovitev zakonodajnih reform.

Novi izzivi

Kljub vsemu napredku, ki je bil dosežen v 75-letni zgodovini deklaracije, novi izzivi zavirajo izpolnjevanje iz nje izhajajočih zavez, ki med drugim vključujejo prizadevanja za odpravo podnebnih sprememb, skokovite neenakosti, diskriminacije na podlagi spola ter porasta sovražnega govora, dezinformacij in polarizacije.

Volker Türk je v decembrskem nagovoru na visoki ravni spomnil, kako konflikti na okupiranem palestinskem ozemlju, v Izraelu, Ukrajini, Sudanu, Mjanmaru in še marsikje brez milosti povzročajo grozljivo trpljenje civilistov.

„Odstopamo od ključnih ambicij, določenih v Agendi za trajnostni razvoj,“ je dejal. „Državlanski prostor se krči, glasovi, ki bi lahko spodbudili nujno potrebno spremembo, pa postajajo vse tišji. Podnebna kriza pregreva naš svet. To ni napaka človekovih pravic; vse našeteto priča o škodi, ki nastane, ko se človekove pravice ignorirajo in kršijo.“

Volker Türk je svetovne voditelje pozval, da spremenijo perspektivo in dajo človekovim pravicam osrednje mesto pri oblikovanju njihovih politik in ukrepov.

„Človekove pravice so globalno javno dobro. Kot voditeljem vam je zaupana dolžnost, da jih krepite,“ je dejal. Orisal je štiri ključna področja, ki zahtevajo takojšnjo pozornost: okolje, človekove pravice v gospodarstvu, mir in varnost ter nastajajoče digitalne tehnologije v povezavi s človekovimi pravicami.

Predsednica Slovenije Pirc Musarjeva je vodila okroglo mizo z naslovom „Prihodnost človekovih pravic in digitalnih tehnologij“, na kateri so visoki predstavniki razpravljali o vprašanjih zagotavljanja osrednje vloge človekovih pravic pri hitrem razvoju in uporabi digitalnih tehnologij.

Potekale so tudi debate, ki so dajale besedo mladim, ki so imeli priložnost, da se njihov glas sliši na mednarodnem prizorišču. Mladi so danes v ospredju prizadevanj za človekove pravice, in sicer od podnebnih sprememb do digitalnih pravic.

Po besedah Volkerja Türka, visokega komisarja ZN za človekove pravice: „Splošna deklaracija človekovih pravic je čudežno besedilo, ki uteleša skupni jezik našega človeštva, silo, ki združuje in v središču katere sta človeško dostojanstvo ter dolžnost poskrbeti za vse, saj to dolgujemo drug drugemu kot človeška bitja.“ ●

Odprava sistemskih neenakosti in boj proti ksenofobiji za krepitev polnega spoštovanja pravic migrantk in migrantov

Adriana Aralica

vodja urada Mednarodne organizacije za migracije (IOM) v Sloveniji

Človekove pravice so univerzalne, nedeljive, neodtujljive in tako pripadajo vsem skupinam ljudi, vključno z migrantkami in migranti. Mednarodno običajno pravo in mednarodni instrumenti človekovih pravic so univerzalno uporabni in določajo dolžnosti držav ter pravice migrantov in migrantk. Obstajajo tudi številni drugi mednarodni instrumenti, ki posebej obravnavajo zaščito migrantov ter migrantk in varstvo njihovih pravic.

Pravice migrantov in migrantk so nastale kot del mednarodnega pravnega okvira na področju človekovih pravic, kodificiranega po drugi svetovni vojni v Splošni deklaraciji človekovih pravic (lani smo obeleževali 75. obletnico sprejema deklaracije) in poznejših pogodbah o človekovih pravicah, ki so jih sprejele države. Človekove pravice niso le pravice državljanov in državljanek posamezne države, ampak pravice, ki pripadajo vsem posameznicam in posameznikom, ki so pod jurisdikcijo te države (to pomeni vse osebe, ki so na ozemlju države ali pod dejanskim nadzorom državnih organov). Načelo nevračanja (angl. *non-refoulement*), ki pred vračanjem ščiti osebe, ki jim v primeru vrnitve v izvorno državo lahko grozi nepopravljiva škoda za njihovo življenje, telesno nedotakljivost ali druge hude kršitve človekovih pravic, je kodificirano v Konvenciji o statusu beguncev in njenem protokolu ter v Konvenciji proti mučenju. Od takrat se šteje, da je del mednarodnega običajnega prava in torej absolutna pravica. To pomeni, da se to načelo nevračanja uporablja vedno, ko so izpolnjena merila za njegovo uporabo, in ga ni mogoče suspendirati ali omejiti, niti v času kriznih ali izrednih razmer.¹ Večina pogodb, ki določajo pravice migrantov in migrantk, je bila sprejeta in ratificirana pred letom 2000. Najnovejša pogodba, Konvencija Mednarodne organizacije dela (International Labour Organization – ILO) o dostojnem delu za delavce v gospodinjstvu, ki je izredno pomembna za številne delavce migrante in migrantke, je bila sprejeta leta 2011.²

Pomembna razsežnost zagotavljanja polnega spoštovanja pravic migrantov in migrantk ter krepitev njihove socialne vključenosti je varstvo pred ksenofobijo in rasno diskriminacijo. Na Mednarodni organizaciji za migracije (International Organization for Migration – IOM), agenciji Združenih narodov (ZN) za migracije, poudarjamo, da so vse oblike diskriminacije kršitve človekovih pravic, in zagovarjamo, da se vse ljudi, vključno z migrantkami in migranti, obravnava enako, dostojanstveno in spoštljivo, ter da se jim zagotovi pravica do aktivnega sodelovanja na različnih področjih javnega življenja.

Pomembno je poudariti, da se različne oblike diskriminacije migrantov in migrantk pogosto dogajajo v kontekstu širših sistemskih neenakosti, ki močno vplivajo na druga področja,

vključno z izobraževanjem, javnim zdravjem, zaposlovanjem, socialnimi storitvami in socialnim varstvom ter dostopom do pravnega varstva, pa tudi na pravico do svobode gibanja in prepoved samovoljnega pridržanja. Ker takšni incidenti in izrazi ksenofobije ter rasne diskriminacije še vedno obstajajo, je nujno treba raziskati nove načine za odpravo strukturnih ovir za vključevanje migrantk in migrantov z učinkovitim bojem proti različnim oblikam nestrpnosti in žaljivemu izražanju o migrantih ter migrantkah ali osebah z (domnevno) migrantskim ozadjem.

Aprila 2022 je Mreža ZN za migracije (UN Migration Network)³ predstavila zagovorniško orodje za boj proti diskriminaciji v kontekstu covida-19,⁴ ki izpostavlja vprašanje ksenofobije, saj obravnava diskriminacijo na podlagi rase in spola ter kako ta oblikuje vpliv covida-19 na migrante in migrantke, vključno z njihovim dostopom do podpornih storitev in vključevanjem v trg dela. Kot koordinator Mreže ZN za migracije je IOM naredil velik napredek pri opozarjanju na to vprašanje na svetovni ravni in dosegel pomemben napredek pri spodbujanju bolj povezanih družb, ki sprejemajo in vključujejo migrante ter migrantke.

Čeprav je spremljanje uresničevanja pravic migrantk in migrantov izjemno kompleksno in zahtevno, vključitev vidi-

3 Več informacij: <https://migrationnetwork.un.org/>.

4 Dostopno na: <https://migrationnetwork.un.org/resources/anti-discrimination-and-covid-19-advocacy-tool>.

1 Nadaljnje branje: <https://www.migrationdataportal.org/themes/migrant-rights>.

2 Republika Slovenija ni pogodbenica te konvencije.

ka migracij v cilje trajnostnega razvoja Agende za trajnostni razvoj do leta 2030 (Agenda 2030) in sprejetje Globalnega dogovora o varnih, urejenih in zakonitih migracijah v letu 2018 zagotavlja izboljšane temelje za analiziranje skladnosti državnih zakonodajnih okvirov, politik in ukrepov z mednarodnopravnimi obveznostmi na področju migracij. V politikah in praksi je IOM zavezan splošnemu načelu Agende 2030, da nikogar ne pustimo ob strani, in si s krepitvijo vloge migrantov in migrantk ter družb pri doseganju polne vključenosti in socialne kohezije (Cilj 16) prizadeva za napredek pri uresničevanju Globalnega dogovora o varnih, urejenih in zakonitih migracijah ter za odpravo vseh oblik diskriminacije, vključno z rasno diskriminacijo, v vseh fazah migracij ob hkratnem spodbujanju javne razprave, ki temelji na dokazih, za oblikovanje dojemanja migracij (Cilj 17).

Na podlagi desetletij operativnega odtisa na terenu je IOM raziskal na dokazih temelječe prakse za boj proti ksenofobiji in rasni diskriminaciji s ciljno usmerjenimi kampanjami obveščanja in zagovorništva, vključevanjem raznolikosti in intervencijami socialnega združevanja v skupnostih. Publikacija Moč stika (Power of Contact)⁵ in Orodje za krepitev družbega povezovanja (Social Mixing Toolkit)⁶ poudarjata razumevanje, da tvorno socialno povezovanje, tudi v digitalnem svetu, migrantom, migrantkam in gostiteljskim skupnostim omogoča, da razvijejo močnejše in bolj pozitivne družbene povezave, kar omogoča odmik od ksenofobnih in diskriminatornih stališč ter vedenja. Ta gradiva, ki so bila pripravljena v okviru Pobude za raznolikost, vključenost in socialno kohezijo (Diversity, Inclusion and Social Cohesion – DISC),⁷ vodjem projektov in oblikovalcem programov ponujajo usmeritve za oblikovanje, izvajanje in oceno učinka programov družbenega povezovanja ter medkulturnih skupin.

IOM prepoznava tudi raznolikost in presečnost identitet migrantov ter daje prednost odzivnosti na edinstvene potrebe vsake skupine migrantov in migrantk, da bi olajšal njihovo učinkovito vključevanje v nove skupnosti. Ker so nekateri bolj izpostavljeni tveganju izključenosti in diskriminacije, je pomembno razviti ciljno usmerjene rešitve, ki se odzivajo na specifične potrebe migrantov ter migrantk in spodbujajo njihov enakopraven dostop do virov in priložnosti. IOM nenehno krepi zmogljivosti javnih organov in zasebnega sektorja za spodbujanje raznolikosti ter oblikovanje programov, ki vključujejo migrante in migrantke, s ciljem njihovega opolnomočenja in zagotavljanja, da se njihove veščine in doprinos upoštevajo in udeležajo tako v gostiteljskih kot izvornih skupnostih ter da jim je zagotovljen pravičen dostop do virov in storitev ne glede na njihovo državljanstvo ter migrantsko ozadje.⁸

V podporo vladam pri pregledu struktur in praks upravljanja migracij je IOM zasnoval kazalnike upravljanja migracij (Migration Governance Indicators – MGI),⁹ orodje za pregled upravljanja migracij na državni in lokalni ravni, ki analizira pravice migrantov v okviru šestih področij upravljanja migracij. Orodje MGI na primer spremlja, v kolikšni meri imajo migranti in migrantke v državah in mestih enak status kot državljani in državljanke glede dostopa do osnovnih socialnih storitev, kot

5 Dostopna na: <https://publications.iom.int/books/power-contact-designing-facilitating-and-evaluating-social-mixing-activities-strengthen>.

6 Dostopno na: <https://www.iom.int/resources/designing-implementing-and-evaluating-impact-social-mixing-programmes-toolkit-iom-and-its-partners>.

7 Več informacij: <https://www.iom.int/iom-diversity-inclusion-and-social-cohesion-disc-initiative>.

8 Nadaljnje branje: <https://medium.com/@UNmigration/combating-discrimination-enhancing-social-cohesion-1c8565387ca4>.

9 Več informacij: <https://www.migrationdataportal.org/overviews/mgi>.

Migration is a promise for a sustainable future.

IOM UN MIGRATION

so zdravstvo, izobraževanje in socialna varnost. Od razvoja orodja leta 2016 je 101 država uporabila MGI za nabor in analizo podatkov o upravljanju migracij na državni ravni s ciljem podpore procesom oblikovanja politik na področju migracij, ki temeljijo na kakovostnih podatkih. Cilj MGI je spodbuditi dialoge o upravljanju migracij v skladu s ciljem trajnostnega razvoja 10.7 v okviru Agende 2030 in Globalnega dogovora o varnih, urejenih in zakonitih migracijah. Letos v pregledu MGI prvič sodeluje tudi Slovenija.

Migrantke in migranti prihajajo s pomembnimi veščini, znanji in zmogljivostmi, ki lahko koristijo njihovim novim skupnostim. Zato je ključnega pomena, da še naprej gradimo na pristopih, ki odpravljajo diskriminacijo in škodljive diskurze o migracijah, hkrati pa v ospredje postavljajo pozitivne prispevke migrantov in migrantk ter spodbujajo vključujoče in povezane skupnosti. ●

IOM UN MIGRATION

Migracijska politika – stresni test vrednot Evrope

Matjaž Nemec

poslanec Evropskega parlamenta

Migracije so eno izmed najbolj žgočih vprašanj sodobne Evrope, ena najbolj zlorabljenih tematik zlasti desnih političnih in populističnih sil ter ena izmed najbolj polariziranih politik v institucijah Evropske unije (EU). A zgodovina človeštva je pravzaprav zgodovina migracij. In te so ne le zaznamovale sodobni svet, ampak ga tudi definirale, kakor ga poznamo danes.

Zametki skupne migracijske politike Evropske unije segajo v 80. leta. Voditelji EU so leta 1985 v majhni luksemburški obmejni vasi podpisale Schengensko konvencijo. V njej so se države zavezale k odpravi nadzorov na notranjih mejah ter vzpostavitvi prostega pretoka ljudi. Leta 1999 so se voditelji držav Evropske unije na vrhu v finskem mestu Tampere dogovorili o vzpostavitvi območja svobode, varnosti in pravic, ki med drugim sloni na skupni migracijski politiki ter osnovnem principu evropskega povezovanja – solidarnosti. Skupna migracijska in azilna politika sta tako postali sestavna dela poglobljanja EU z amsterdamsko pogodbo, med drugim ključna za uveljavljanje vseh štirih svoboščin prostega pretoka in delovanje notranjega trga. Evropska unija je od prvih idej zelo omejenega gospodarskega sodelovanja in skupne kmetijske politike prerasla v pravo politično unijo, kjer se po nekaterih ocenah več kot polovica domače zakonodaje sprejema na evropski ravni.

Države Evropske unije – s Slovenijo na čelu – so se s pristopom k EU strinjale in zavezale k spoštovanju temeljnih svoboščin, k skupnim vrednotam in politikam, prav tako so se zavestno zavezale k doslednemu izvajanju evropske zakonodaje. A kaj kmalu so nekatere politične sile v določenih državah EU začele z zelo neposrednim zavračanjem ne le izvajanja skupnih politik, zlasti migracijske in azilne, ampak celo z aktivnim spodjedanjem njihovih temeljev. Skrajne in desne populistične sile so v migracijah zelo kmalu našle priročen izgovor oziroma skupnega sovražnika za nabiranje političnih točk na domačem parketu ter odvracanje

pozornosti od lastnih afer, škandalov in neuspehov, Evropo pa vzele za talca in kot sredstvo za izsiljevanje.

Leta 2011 je prebujenje demokratičnih sil s ciljem spodnesti avtoritarne režime v Tuniziji sprožilo arabsko pomlad, ki se je hitro razširila v regiji. Vojna proti terorizmu kot odgovor na 11. 9., ki so jo ZDA skupaj z zavezniki vodile v Afganistanu in v Iraku, je dodatno destabilizirala arabski svet. Sirija se je hitro znašla v primežu grozovite državljanske vojne, politični vakuum pa je spodbudil rojstvo Islamske države. Zaostrene razmere so v Evropo v letih 2015 in 2016 množično pognale begunce z Bližnjega vzhoda in iz severne Afrike. V Turčijo, Libanon in Jordanijo se je zateklo več milijonov ljudi, v obupu jih je več kot milijon in pol takrat pribežalo tudi v Evropo. Ker evropski azilni sistem ni bil kos kriznim razmeram, se je znašel pod izjemnimi pritiski. Dublinški režim, po katerem je prva država vstopa pristojna za obravnavo prošenj za mednarodno zaščito, je kolapsiral. Države na severu so nemudoma pričele zapirati notranje schengenske meje, Evropska komisija pa je še istega leta pohitela s predlogom celovite reforme azilnega sistema.

Priložnost migrantske krize so nemudoma izkoristili višegrajska četverica z madžarskim predsednikom Orbánom na čelu ter številni evropski populistični in skrajno desni politiki. Ti so v beguncih hitro našli skupnega zunanjega sovražnika, ki je služil priročnemu odvracanju pozornosti in populistični krepitvi svojih volilnih baz, na evropski ravni pa so več let uspešno hromili zakonodajni proces. Zaradi teh evroskeptičnih in razdiralnih sil je propadel poskus prve celovite reforme azilnega sistema.

Evropska unija je nato leta 2020 znova, v drugo, poskusila z reformo. Ko je že kazalo, da bo propadel tudi ta poskus, smo pogajalci Evropskega parlamenta ter španskega predsedstva Svetu EU decembra lani vendarle dosegli dogovor. Pod izjemnimi pritiski javnosti, civilne družbe ter v strahu pred nadaljnjo krepitvijo skrajno desnih in populističnih sil je prevladal razum. Brez vztrajanja Evropskega parlamenta, ki je pred poldrugim letom uspel prisiliti države članice v pogajanja z zavezujočo časovnico, danes rezultata ne bi bilo. A ključno vprašanje sedaj je, kakšno reformo imamo dejansko na mizi.

Nova migracijska politika, če bo na koncu potrjena, prinaša nekatere ključne spremembe. Denimo na področju obvezne solidarnosti. Po novem bodo najbolj obremenjene države ob povečanem številu migrantov razbremenjene, pri čemer bodo druge države morale izbrati način solidarnosti s prerazporejanjem ali finančnim prispevkom. Vzpostavljen bo tudi nov sistem, ki bo sprožen v času kriz ali v primerih t. i. »instrumentalizacije« migrantov. Azilni postopki bodo hitrejši, vsi tretji državljani pa bodo podvrženi takojšnjemu varnostnemu, identifikacijskemu in zdravstvenemu pregledu, vključno z odvzemom biometričnih podatkov. Na levem polu parlamenta smo sicer nasprotovali uporabi sile in tako drastičnemu znižanju starostne meje odvzema biometričnih podatkov pri otrocih s sedanjih 12 na 6 let, a smo bili pri tem preglasovani. Podobno smo na levici neuspešno nasprotovali sistematičnemu zadrževanju migrantov v času tega preverjanja, ko bodo njihove pravice tudi močno omejene. A na drugi strani smo v pogajanjih o pogojih za pridobitev mednarodne zaščite in dodeljenih pravicah priznanim beguncem uspeli doseči pomem-

ben napredek, ki omogoča hitrejšo vključevanje v družbo in večjo zaščito za ranljive skupine.

Pomemben napredek bo ob uveljavitvi dogovora dosežen tudi na področju varnejšega dostopa do azilnega sistema, saj EU vzpostavlja pravni okvir za preseljevanje upravičencev, ki se nahajajo zunaj EU, do mednarodne zaščite. Obstoječi evropski azilni sistem namreč še danes ne omogoča dostopa do sistema po pravni poti. Posameznik, ki želi v Evropi zaprositi za azil, se težko izogne organiziranemu tihotapljenju ljudi, ki največkrat vključuje izjemno nevarno prečkanje Sredozemlja. Slednje je zadnjih deset let postalo množično grobišče nesrečnih duš, ki se jim je sicer uspelo izogniti gotovi smrti doma, a so pogosto izgubili življenje v brodolomu. Pri evropskih socialistih in demokratih si zato že vse od leta 2018 prizadevamo za vzpostavitev evropskega sistema humanitarnih vizumov. S tem smo želeli onemogočiti več milijard evrov vreden tihotapski sistem, a te vizume na Komisiji in v prestolnicah vztrajno zavračajo.

Na sprejetje prelomnega decembrskega odgovora bomo sicer morali

še nekoliko počakati. Nekateri vidiki ostajajo nejasni, prav tako še vedno potekajo vzporedni pogovori na tehnični ravni. A napovedi so vzpodbudne in nakazujejo, da bi lahko v Evropskem parlamentu o vseh 8 zakonodajnih dosjelih glasovali aprila, na zadnji plenarni seji pred evropskimi volitvami.

S tem pa izzivov ne bo konec. Nadvse zahtevno bo nato sprejeto besedilo prevesti v prakso, implementacija bo trajala več let. Decembrski dogovor je torej kompromis, ki odraža stanje Unije in sveta tukaj in zdaj. Zaznamovali so ga dogajanje ne le pred nekaj leti, pač pa tudi aktualno dogajanje v Ukrajini, konflikt v Gazi in na žalost tudi teroristični napadi v Evropi. Z dogovorom tako nismo povsem zadovoljni niti v Evropskem parlamentu niti v državah članicah. Zelo možno je, da ga bo več držav znova poskušalo izpodbijati na sodišču EU. Ključno vlogo pri izvajanju nove politike bodo odigrale tudi civilna družba in nevladne organizacije, ki so bile v času pogajanj vselej naš najtesnejši partner. Zato velika hvala vsem njim. Za konec mi dovolite, da Evropi zaželim stabilnejšo in bolj solidarno prihodnost! Svetu pa predvsem mir. ●

Priseljenci in pripadniki drugih manjšin se lahko v primeru diskriminacije obrnejo na Zagovornika načela enakosti

Miha Lobnik

zagovornik načela enakosti

Zagovornik načela enakosti je slovenski neodvisni državni organ za varstvo pred diskriminacijo. Ko je nekdo samo zaradi svojih osebnih okoliščin, kot so barva kože, narodnost ali etnično poreklo, versko prepričanje, državljanstvo, invalidnost, zdravstveno stanje in podobno, obravnavan slabše kot drugi brez teh osebnih okoliščin, je to diskriminacija. Diskriminacija je v Sloveniji prepovedana. Vsak, ki meni, da je bil diskriminiran, pa se lahko obrne na Zagovornika načela enakosti (Zagovornik) s prijavo diskriminacije ali prošnjo za nasvet.

Pri Zagovorniku smo v preteklih letih obravnavali več primerov diskriminacije na podlagi narodnosti ali etničnega porekla, državljanstva in barve kože.

Ugotovili smo, da je bila zaradi svojega kubanskega državljanstva diskriminirana stranka Slovenske banke, ki že vrsto let živi v Sloveniji in s Kubo nima stikov. Državljanu Sirije, ki prav tako živi in dela v Sloveniji, pa je podjetje za digitalne finančne storitve samo zaradi njegovega državljanstva naenkrat onemogočilo uporabo storitev. V teh postopkih smo ugotovili, da so finančne ustanove delovale pretirano previdno pri preprečevanju pranja denarja in

financiranja terorizma. Namesto da bi strankama storitve onemogočile šele v primeru, da bi se izkazalo, da dejansko predstavljata tveganje za pranje denarja, so to storile že kar na podlagi njune osebne okoliščine državljanstva. In prav je, da sta poiskali pravno varstvo pri Zagovorniku.

Ukrepali smo tudi po tem, ko smo bili obveščeni, da nekaterim tujcem ali prebivalcem Slovenije, ki niso slovenski državljani, banke nočejo odpreti bančnega računa. Pripravili smo pojasnila, da so banke dolžne odpreti vsaj osnovni bančni račun in da morajo pri ponudbi storitev vse stranke obravnavati enakopravno in jim nuditi enake možnosti.

Na področju ponujanja dobrin in storitev smo zaradi diskriminacije tudi eno od taksi služb opozorili na dolžnost spoštovanja prepovedi diskriminacije. To smo storili po tem, ko smo ugotovili, da sta kar dva taksista eden za drugim zavrnila prevoz skupini udeležencev pogreba samo zato, ker so bili videti kot begunci. Mestni občini, v kateri deluje največ taksistov, pa smo priporočili, naj od taksi podjetij, ki jim podeli dovoljenje za izvajanje prevozov, zahteva uresničevanje načel enake obravnave.

O diskriminaciji večkrat obvestimo pristojne inšpektorate, ki imajo možnost izreka globe zaradi diskriminacije. Tako smo inšpektoratom predali tudi primer diskriminacije pri postrežbi v lokalu, ko je natakarica trojici gostov rekla, da jih ne bo postregla, ker so Romi.

Primere, pri katerih je videti, da gre za diskriminacijo, poskušamo rešiti tudi s pojasnili ali mediacijo. Tako smo denimo posredovali pri delodajalcu s področja zdravstvene nege, ki posameznicam ni dovolil delati, ker zaradi vere nosita naglavno ruto. Pojasnili smo, da je tudi vera osebna okoliščina, zaradi katere nihče ne sme biti obravnavan slabše. Delodajalec pa je nato spremenil prakso in jima dovolil opravljati delo.

Ukrepali smo tudi ob zaznani diskriminaciji v medijih. Uredništvo nekega spletnega medija je po našem posredovanju izbrisalo komentarje, ki so bili sovražni do določene družbene manjšine.

Vse to je le nekaj primerov, ki smo jih obravnavali pri Zagovorniku. Primerje navajam zato, da vsakega, ki meni, da je diskriminiran, spodbudim k oddaji prijave.

Zagovornikovo polje delovanja je široko. Pristojen je za javni in zasebni sektor. S pomočjo odločb, priporočil in drugih gradiv lahko prepreči ali odpravi diskriminacijo. Postopki so brezplačni. Po Zakonu o varstvu pred diskriminacijo lahko sodišča žrtvam diskriminacije določijo do 5.000 evrov nadomestila za diskriminacijo. V izbranih strateških primerih zastopanje na sodišču zagotovimo pri Zagovorniku z lastnimi pravnimi strokovnjaki.

Vabim vas, da več o našem delu in vaši pravici, da ste varni pred diskriminacijo, preberete tudi na spletni strani www.zagovornik.si. V primeru suma, da prihaja do diskriminacije, se lahko posvetujete s svetovalci Zagovornika na brezplačni številki 080 81 80 vsak delovni dan med 10. in 12. uro ter ob sredah med 15. in 18. uro ali pišete na elektronski naslov gp@zagovornik-rs.si.

Foto: Freepik

Apartheid nad palestinskim prebivalstvom med razlogi za ponavljajoče nasilje

Metka Naglič

Amnesty International Slovenije

Od oktobra 2023 z grozo spremljamo novice, ki prihajajo z Zasedenih palestinskih ozemelj (ZPO), o ubitih civilnih žrtvah, vključno z otroki, v silovitih, diskriminatornih in neselektivnih napadih. Uničena življenja, uničeni domovi, uničena infrastruktura. Ob nezmožnosti mednarodne skupnosti, da bi situacijo ustrezno naslovila in prispevala h koncu prelivanja krvi, se na drugi strani stotisoči običajnih ljudi po vsem svetu povezujejo v pozivih k prekinitvi ognja.

O vsem tem lahko slišimo, beremo in gledamo v medijih in na družbenih omrežjih. Ob šokantnih, bolečih prizorih pa je manj pozornosti namenjene ozadju, kaj se dogaja in se je dogajalo v Izraelu in na ZPO v preteklih desetletjih. Kje so korenine teh tragičnih dogodkov?

Med vzroki za ponavljajoče cikle nasilja so tudi nepravilnost in kršitve človekovih pravic, katerih žrtev je palestinsko prebivalstvo. Ne pozabimo, da je Gaza že zaradi nezakonite blokade, ki jo od leta 2007 izvaja Izrael, znana kot »največji zapor na prostem.« Blokada dveh milijonov ljudi je tam ustvarila humanitarno krizo – še pred posledicami zadnje vojne. Palestincem iz Gaze je poleg tega že zadnjih 16 let skoraj povsem onemogočeno potovanje v tujino ali na preostala ZPO, tako da so dejansko segregirani od sveta.

Organizacija Amnesty International je februarja 2022 na podlagi dolgoletnih raziskav in ugotovitev ravnanje izraelskih oblasti s palestinskim prebivalstvom označila za apartheid. Slednjega Izrael izvaja nad palestinskim prebivalstvom povsod, kjer ima nad njim nadzor, to je na Zasedenih palestinskih ozemljih (Gaza, Zahodni breg, vzhodni Jeruzalem), znotraj Izraela in tudi nad palestinskimi begunci in njihovimi potomci, razseljenimi že od začetka države Izrael ali šestdnevne vojne leta 1967, ki jim ne dovoljuje, da bi se vrnili na svoje domove.

Apartheid je številnim bolj znan kot nekdanji režim v Južni Afriki, a pojav ni omejen le na to državo in situacijo. Apartheid je mednarodno določeno kaznivo dejanje – opredeljen je tako v Mednarodni konvenciji o zatiranju in preprečevanju zločina apartheida kot tudi v Rimskem statutu, s katerim je bilo ustanovljeno Mednarodno kazensko sodišče.

Sistem apartheida je institucionaliziran režim zatiranja in prevlade ene rase skupine nad drugo. To je huda kršitev človekovih pravic in hudodelstvo zoper človečnost. Izraz rasa se danes razume kot subjektivni koncept glede na to, kako dominantna skupina dojema drugo skupino. Judovski Izraelci in Palestinci se sami opredeljujejo kot pripadniki različnih skupin. Amnesty International je v prelomnem poročilu, v katerem je podprla svoje ugotovitve glede apartheida, pokazala, da izraelske oblasti obravnavajo Palestince kot manjvredno raso skupino, ki jo definira ne-judovski, arabski status njenih pripadnikov.

Kot ugotavlja Amnesty International, so od ustanovitve Izraela v letu 1948 vse zaporedne vlade vzpostavljale in ohranjale sistem zakonov, politik in praks, katerih namen je zatiranje Palestincev in nadvlada nad njimi ter privilegiranje

judovskih Izraelcev na račun Palestincev. Za to se uporabljajo štiri poglavitne strategije:

1. Drobljenje na posamezne domene nadzora: Palestince se ohranja med seboj ozemeljsko, pravno in administrativno ločene.
2. Razlastitev: palestinskemu prebivalstvu se desetletja diskriminatorno zasega zemlja in lastnina, rušijo se jim domovi, izvajajo se prisilne izselitve.
3. Segregacija in nadzor: skozi sistem zakonov in politik se Palestince omejuje na enklave, kjer se z izvajanjem vrste ukrepov nadzira njihova življenja.
4. Odrekanje ekonomskih in socialnih pravic: namerno siromašenje Palestincev, ki so glede na judovske Izraelce zelo prikrajšani.

Vse od sredine 90. let prejšnjega stoletja izraelske oblasti Palestincem na ZPO nalagajo stroge omejitve gibanja. Skozi mrežo vojaških kontrolnih točk, blokad cest, ograj in drugih struktur nadzirajo gibanje Palestincev znotraj ZPO in omejuje njihova potovanja v Izrael ali tujino. 700 kilometrov dolga ograja, ki jo Izrael še naprej širi, je palestinske skupnosti izolirala na »vojaških območjih«; kadarkoli zapuščajo ali se vračajo na svoje domove, morajo pridobiti več posebnih dovoljenj.

Ko gre za desetletja dolg boj in trpljenje Palestincev, mednarodna skupnost že dolgo postavlja človekove pravice na stranski tir. Apartheid nikjer na svetu ni sprejemljiv. A svet ga še vedno sprejema, ko gre za apartheid nad Palestinci. Ob tem, da je potrebno takojšnje premirje oz. prekinitve ognja v sedanjih spopadih, je absolutno nujno tudi, da se odpravi apartheid. To je neizogiben pogoj, da se postavijo možnosti za kakršen koli korak naprej.

Izvedite več na izobraževalni strani Akademije Amnesty, kjer je na voljo tudi brezplačni tečaj na to temo: www.akademija-amnesty.si/izobrazevanje/apartheid-izrael-palestinci. ●

Palestinka sredi svojega porušenega doma. Izraelske oblasti so ga porušile, ker ni imel gradbenega dovoljenja. Zahodni Breg, oktober 2018. Palestinci so ujeti v »kavelj 22«. Izrael od njih zahteva, da pridobijo gradbeno dovoljenje, celo za šotore, a jim ga redko izda, kar pa ne velja za judovske Izraelce.

Kako je gorivo v naših avtomobilih povezano s kršitvami človekovih pravic in kdo bi moral odgovarjati?

Elena Lunder

Focus, društvo za sonaraven razvoj

Novembra 2023 smo praznovali 75 let od potrditve Splošne deklaracije človekovih pravic, ki je temelj trenutnega pravnega okvira za zaščito človekovih pravic. Ena izmed ključnih lastnosti tega sistema je, da so za države, ki so odgovorne za zaščito človekovih pravic, podrejene jasnemu mednarodnemu okviru. V zadnjih 50 letih moč multinacionalnih podjetij eksponentno raste. Prihodki več podjetij s seznama Fortune 500 so enaki ali večji kot bruto domači proizvod več držav, kar hitro vodi v situacijo, kjer gospodarstvo ustvari dovolj pritiska na vlade, da zaščita človekovih pravic in okolja ostaja nizka.

Izkoriščevalske prakse so postale vsakdanje v poslovnih modelih večjih podjetij, ki to opravičujejo kot edini način, da lahko tekmujejo na mednarodnem trgu. Do kršitev človekovih pravic in uničevanje okolja prihaja v različnih sektorjih jih najdemo tudi v znanih podjetjih s sedežem v Evropski uniji. Kljub znanim kršitvam podjetja s sedežem v državah globalnega se-

vera ne odgovarjajo za kršitve, ki jih povzročajo s svojim delovanjem. Svoje ravnanje skrivajo za strukturo poslovanja, ki jim omogoča zatrjevanje, da za kršitve niso mogle vedeti ali da nanje niso imela vpliva.

Zato se je v zadnjih desetih letih vedno bolj jasno izoblikoval koncept Dolžne skrbnosti podjetij za človekove pravice in okolje, ki od podjetij pričakuje, da imajo pregled nad svojimi vplivi v vrednostni verigi ter da jih primerno naslovijo. V Franciji so leta 2017 sprejeli prvi zakon, ki od podjetij zahteva, da izvajajo skrbni pregled svojih vplivov na človekove pravice in okolje v svojih vrednostnih verigah. Tako v Franciji že spremljamo prve primere na sodiščih, kjer oškodovane osebe in nevladne organizacije tožijo multinacionalne družbe zaradi kršenja njihovih obvez v zvezi z dolžno skrbnostjo.

Med podjetji, ki so se znašla na sodišču, prevladuje francosko energetsko in naftno podjetje Total Energies, ena od sedmih največjih naftnih družb na svetu, ki je eden večjih svetovnih povzročiteljev toplogrednih plinov in hkrati eden največjih zaslužkarjev na ta račun. Total Energies je trenutno večinski lastnik projekta vzhodnoafriškega naftovoda za surovo nafto (angl. East African Crude Oil Pipeline Project – EACOP).

O tem projektu ter njegovih škodljivih vplivih na okolje in ljudi sta govorila tudi Ugandska aktivista Maxwell Atuhura in Nicholas Omonouk, ki sta Slovenijo obiskala oktobra 2023. Naftna polja, zajeta v projekt, se nahajajo v narodnem parku, ki je pomemben z vidika biotske raznovrstnosti in habitatov. Kljub temu, da je območje zavarovano, je podjetje od ugandske vlade dobilo dovoljenje za gradnjo. Ker bo naftovod potekal po potresno aktivnih območjih, obstaja precejšnja verjetnost, da bo prihajalo do razlitij nafte. Slednja predstavljajo veliko nevarnost za onesnaženje vode, saj bo skoraj tretjina naftovoda – 400 kilometrov

– speljana skozi porečje največjega afriškega vodnega telesa, Viktorijinega jezera, od katerega je za vodo in pridelovanje hrane odvisnih več kot 40 milijonov ljudi.

Več kot 100.000 ljudem, ki živijo na območju, kjer bo potekala trasa naftovoda, grozi razselitev. Pridobivanje zemljišč za projekt EACOP in z njim povezana naftna polja se je že začelo. Skupnosti na območju naftovoda poročajo o prisilnih preselitvah, netransparentnosti in zamudah pri odškodninah. Lastniki zemljišč, ki se temu procesu upirajo, so bili deležni nasilnega ustrahovanja, zaradi česar so se bili prisiljeni odpovedati svojim zemljiščem za izrazito prenizko ceno.

Naftovod je tudi ogljična bomba. Z zgorevanjem nafte, pridobljene v okviru projekta EACOP, naj bi nastalo 379 milijonov ton izpustov CO₂, ki segreva podnebje, kar je več kot 25-krat toliko kot znašajo skupni letni izpusti obeh držav, skozi kateri bo speljan naftovod, Ugande in Tanzanije. Letni izpusti projekta bodo tudi za več kot dvakrat presegali letne izpuste celotne Slovenije.

Osebe, oškodovane zaradi dejavnosti, povezanih s projektom EACOP, se soočajo s številnimi kršitvami človekovih pravic, med drugim pravice do zdravega življenjskega okolja, zdravja, primerne domovanja in šolanja. Maxwell Atuhura pa se je poglobil v eno: pravico do primerne prehrane.

Ljudje, ki so živeli na območju, ki je zdaj gradbišče EACOP, so se povečini preživljali s kmetovanjem. Odvzem obdelovalnih površin brez primerne nadomestila onemogoča samooskrbo s hrano in dodatni zaslužek s prodajo presežka. Naknadno sta Maxwell in Nicholas opozorila, da projekt ne vpliva na vse enako, saj so v teh skupnostih kmetovalke predvsem ženske samohranilke, ki so najbolj oškodovane zaradi izgradnje naftovoda.

Poleg pogosto nasilnega odvzema zemlje projekti za črpanje nafte ljudem omejujejo pravico do hrane še

preko onesnaževanja zraka, vode in prsti ter povzročanja podnebnih sprememb. Vsi omenjeni vplivi otežujejo tradicionalno kmetovanje ter zmanjšujejo stabilnost in varnost preskrbe s hrano.

To je eden mnogih primerov, kjer lahko podjetja s svojim delovanjem povzročijo ali prispevajo k hudim kršitvam človekovih pravic. V primeru EACOP ima podjetje Total podporo ugandske vlade, ki bi po tradicionalnem razumevanju morala biti akter, ki ščiti človekove pravice ljudi na svojem ozemlju. Ker pa ima Francija svoj zakon o dolžni skrbnosti podjetij, se je v Franciji ustvarilo novo pričakovanje, da njena

domača podjetja ne povzročajo ali prispevajo h kršitvam po svetu.

Leta 2022 je Evropska komisija predlagala direktivo o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnosti, ki bo veljala za celotno Evropsko unijo. Decembra 2023 so evropske institucije dosegle politični sporazum o vsebini prihajajočega zakona. Nismo pa še dosegli ciljne črte. Dogovor morata z glasovanjem potrditi tudi Evropski parlament in Svet EU, kjer bodo na odločevalce in odločevalke pritiskala gospodarska združenja, ki si prizadevajo, da ta zakon ne bi bil sprejet. ●

Teokracija, neokolonizalizem in spolni apartheid v Jordaniji

Samar Zughool

politologinja, vodja medkulturnih usposabljanj in raziskovalka

Hašemitska kraljevina Jordanija ima monarhično ustavo, ki daje izvršno oblast kralju. Hašemit je ime kraljeve družine, ki se nanaša na pleme, iz katerega prihaja prerok Mohamed (Mohammad). Vezi med kraljevo družino in njeno versko legitimnostjo prevladujejo v državni himni, ki poziva ljudi, naj vstanejo in pozdravijo kralja od najplemenitejših prednikov. Šeriatsko pravo še danes ureja družinske zadeve v Jordaniji. Šeriat se nanaša na fiksne zakone, ki izhajajo iz Korana in jih ljudje ne morejo spremeniti, medtem ko se fikh (Fiqh) nanaša na islamske zakone, ki so pridobljeni iz islamskih virov in imajo več prostora za razlago¹.

Šeriatska sodišča so vir spolnega apartheida, kjer so ženske opredeljene kot neenakovredne državljanke ali kot osebe, ki dopolnjujejo moške in jim niso enake. Leta 2024 denimo na šeriatskih sodiščih za urejanje družinskih zadev v Jordaniji ženskam kot pričam ne pripisujejo enake veljave kot moškim. Dve ženski na šeriatskih sodiščih sta enakovredni kot ena moška priča. Če želi ženska pričati, mora pripeljati drugo žensko, da jo dopolni kot pričo, ali pa lahko prosi moškega, da jo na-

domesti². Ta zakon velja za šeriat, ki ga ni mogoče spremeniti, ker je strogo in jasno omenjen v drugem poglavju Korana, Al-Baqarah, verz 2:28³.

Jordanski kazenski zakonik jasno odraža pogled na ženske, ki ne obravnava samo žensk kot sekundarnih državljanek, temveč omogoča tudi nasilje na podlagi spola in femicid. Po poročilu Human Rights Watch za leto 2024 v skladu s 340. členom sodniki še naprej izrekajo milejšo kazen za moške, ki ubijejo svoje žene ali katerokoli sorodnico zaradi "nezakonite postelje". Nezakonita postelja lahko vključuje spolne odnose brez zakonske zveze ali pred poroko. Poleg tega lahko v skladu s 99. členom moški, ki ubijejo sorodnico, dobijo nižjo kazen, če jim preostali člani družine to opravičijo³.

Kazenski zakonik v Jordaniji dovoljuje nasilje na podlagi spola in femicid

Kar zadeva otroke, imajo moški v Jordaniji pravni nadzor nad otroki (welaya), medtem ko so matere zadolžene za zagotavljanje prehrane in nege (hadana). V primerih ločitve lahko moški nadzirajo, kako njihove bivše žene vzgajajo njihove otroke; če bivša žena otrok ne

vzgaja ustrezno z moškega islamskega vidika, ji jih lahko bivši mož odvzame⁴.

Ženske se ne morejo ponovno poročiti, če želijo še naprej zagotavljati "Hadano" svojim otrokom; moški pa imajo lahko po zakonu štiri žene. Ženske ne morejo potovati z otroki brez zakonskega dovoljenja njihovega očeta, moški pa lahko tudi brez predhodne najave⁵. Nadalje, v zakonu, ki je v mnogih primerih uveljavljen, posilstvo ne obstaja; v zakonski zvezi se posilstva zakonsko sploh ne priznava, medtem ko se od žensk pričakuje, da bodo ubogale tiste, ki so identificirani kot možje. To bi lahko bil eden od razlogov, zakaj je kraljeva princesa Haya, sestra diktatorskega kralja, ubežala nasilju v družini in zaprosila za azil zunaj Jordanije.

V tej strupeno-moški monarhiji se ženske soočajo tudi z intersekcijskim nasiljem zaradi svoje spolne usmerjenosti ali spolne identitete. Na primer, posamezniki so zaprti zaradi svoje spolne usmerjenosti ali spolne identitete po dvoumnem zakonu o "razuzdanosti"⁶. Leta 2021 so varnostne sile na zasebni zabavi aretirale 14 posameznikov zaradi homoseksualnosti. Leta 2023 je bilo kulturno društvo zaslišano in prisiljeno odpovedati svoje dogodke zaradi tajnega poročila, da namerava predstaviti film o ljubezenski zgodbi dveh moških. Poleg tega je nasilje nad osebami s transspolnimi izkušnjami institucionalizirano, kjer so operacije spremembe spola izrecno prepovedane v skladu z 8. členom zakona št. 25 iz leta 2018, za kar je zagrožena zaporna kazen od treh do desetih let.

LGBTQIA+ osebe v Jordaniji so aretirane na podlagi zakonov, ki obravnavajo razuzdanost

Vendar pa je pri obravnavanju kršitev pravic žensk v Jordaniji ključno obravnavati medsebojno povezanost teokracije, kolonialne zapuščine in neokolonialnih zadev. Jordanski hašemitski režim je prišel na oblast zaradi britanske kolonizacije. Hašemiti so v boju proti Osmanom zaprosili za pomoč in podporo uprave britanskega imperija v Kairu. To jim je omogočilo, da so se povzpeli na oblast in zavladali Transjordanskemu emiratu, ki je leta 1921 postal britanski protektorat leta 1946

1 "Islamsko družinsko pravo » Jordanija, Hašemitsko kraljestvo."

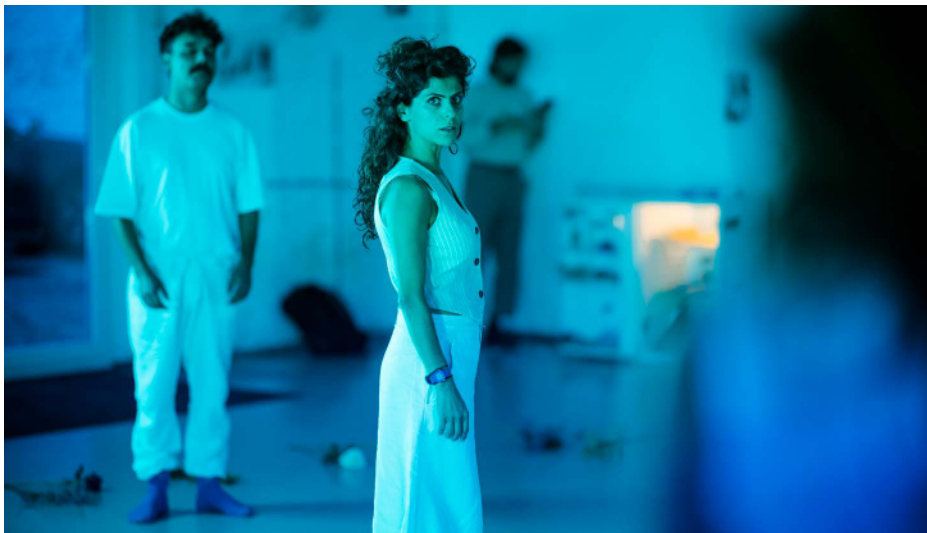
2 Oddelek za fetve; zakon o osebne statusu

3 "Jordanija," Human Rights Watch, 11. januar 2024.

4 "Zakoni o skrbništvu v Jordaniji ohranjajo seksistično status quo."

5 "Jordanija: Družinsko pravol odvetniška pisarna Jeremy-ja D. Morley-ja

6 "Aretiranih 13 "gejev"."

pa je bila razglašena neodvisna država Jordanija.

Istospolne spolne dejavnosti so bile v Jordaniji nezakonite v skladu z odlokom o kazenskem zakoniku britanskega mandata (odlok št. 74 iz leta 1936) do leta 1951, ko je Jordanija pripravila svoj kazenski zakonik, ki ni kriminaliziral homoseksualnosti. Vendar osebe LGBTQIA+ še vedno doživljajo pravno nadlegovanje v skladu z dvoumnim zakonom o "razuzdanosti". Francoska in britanska kolonizacija sta prevladovali v regiji Levant, kjer se nahaja Jordanija. Nekdanje kolonije so kopirale zakone kolonizatorjev.

Na primer, gibanja za pravice žensk v Jordaniji, Tuniziji in Libanonu so leta 2017 odpravila zakon "Marry your rapist" (Poroči se s svojim posiljevalcem), zakon, ki je posiljevalcem oprostil obtožbe, če so se poročili z ženskami ali dekleti, ki so jih posilili. Ta zakon izhaja iz 357. člena francoskega kazenskega zakonika iz leta 1810, ki je vseboval določbo, da če je moški "ugrabil" dekle in se z njo poročil, ga je mogoče pregnati le, če so starši ali zakoniti skrbniki dekleta najprej poskrbeli za razveljavitev zakonske zveze. Dandanes se v Jordaniji ženske ne morejo prvič poročiti brez odobritev očetov ali drugih moških, če je oče oseten. Ta patriarhalna in mizogina miselnost omogoča prisilne poroke in posilstva v zakonski zvezi, ki jih vlada ne priznava in jih celo omogoča z uveljavljanjem zakonov o ubogljivosti žensk do moških.

ZDA se zanašajo na diktatorski režim Jordanije, da služi svojim imperialnim zadevam v regiji, vključno z etničnim čiščenjem Palestincev.

Ameriški neokolonializem v regiji je omogočil teokratično diktaturo Jordanije. Imperialistične težnje ZDA so v veliki meri odvisne od voljnosti jordanke diktature, da omogoča stopnjevanje etničnega čiščenja ter okupacijo in genocid nad Palestinci že več kot zadnjih 75 let.

V letih 2021–2022 je jordanško javno mnenje zmotil parlamentarni boj glede tega, ali je treba jordanške državljanke obravnavati kot enake v moških in ženskih oblikah arabščine. Bitka za

to jezikovno spremembo ne bo privedla do nobene spremembe v šeriatskih zakonih, ki dopuščajo spolni apartheid, vendar je povzročila velika nesoglasja, ki so zmedla javno mnenje. Javno mnenje je zavrnilo, kako je parlament sprejel ustavne spremembe, ki so kralju dale več avtoritarne moči v zunanjih in notranjih zadevah. Med boji zaradi uporabe ženskega oblika v ustavi je parlament sprejel amandmaje, ki so kralju dali pooblastilo za ustanovitev Sveta za nacionalno varnost in zunanjo politiko, ki bi brez nadzora odločal o kritičnih notranjih in zunanjih zadevah.

V začetku januarja 2021 je diktatorski kralj izdal kraljevi odlok, s katerim je odobril sporazum o vojaški obrambi z ZDA. Ta dogovor je zaobšel parlament. Sicer ne gre za prvi tovrsten dogovor; vendar je odlok ameriškim enotam zagotovil še hujše kršenje suverenosti Jordanije. Dolgoročni dostop do kopnega in brezpogojen tranzit vojaške opreme in osebja omogoča ameriškem imperializmu, da med drugim nadaljuje z bombardiranjem Sirije, Iraka in Jemna, kar spodkopava človekove pravice in pravico ljudi do življenja v regiji. Ameriški imperializem financira nenehni genocid nad ženskami in ljudmi vseh okupacij v Gazi in zagotavlja izraelski okupacijski silam orožje preko kapitalistične orožarske pomoči ZDA.

Pod gospodarsko kolonizacijo skorumpirana vlada v Jordaniji sledi ukazom ZDA, ki omogočajo kolonializem naseljencev in zasedbo palestinskih ozemelj.

Jordanška vlada je leta 1989 prejela svoje prvo posojilo od Mednarodnega denarnega sklada (IMF), kar je pomenilo mejnik pri krepitvi njene vloge neokolonije pri podpori imperialističnih interesov ZDA v regiji. Leta 2021 je zunanji dolg Jordanije znašal 90,2 % BDP. Kot talec mednarodnih dolgov je bila vlada prisiljena uvesti varčevalne ukrepe, ki so vodili v privatizacijo ključnih sektorjev, kot sta zdravstvo in dostop do javne vode. ZDA imajo kot ustanovni član IMF vidno vlogo pri nadzoru jordanke vlade kot podpornika imperialističnih interesov ZDA v regiji.

Na jordanško vlado ne gledajo kot na predstavnika ljudi, ki živijo v Jordaniji. Ta neokolonialni nadzor nad jordanško vlado je npr. prisoten v njenem plinskem dogovoru z Izraelom.

Diktatura Jordanije je pod ameriškim pritiskom leta 2016 podpisala "Plinski dogovor" z Izraelom. Vlada je zatrla javno opozicijo in zahteve aktivistov po uporabi obnovljive energije v državi namesto uvoza plina iz Izraela. Zato sta Jordanija in Izrael leta 2016 podpisala 10 milijard vredno pogodbo o dobavi zemeljskega plina, ki koristila predvsem velikim ameriškim podjetjem in drugim vlagateljem v izraelska plinska polja. Poleg tega je Jordanija glede oskrbe z vodo odvisna od Izraela. Leta 2021 je z Izraelom podpisala pogodbo o izmenjavi vode za energijo, v skladu s katero bi Jordanija zagotovila Izraelu 600 megavatov sončne energije, ki bi jo pridobila iz podjetij v ZAE, v zameno za razsoljeno vodo.

Marca 2024 je jordanška vlada zaprosila Izrael za podaljšanje pogodbe o izmenjavi vode za energijo še za eno leto. Izraelski politiki so uradno zagrozili uradnikom v Jordaniji, da morajo postati manj kritični do Izraela, če želijo še naprej prejemati vodo v okviru sporazuma "Energija za vodo"⁷.

Jordanske oblasti napadajo in zapirajo aktiviste za svobodno Palestino.

Istočasno je v začetku leta Human Rights Watch objavil poročilo o tem, kako jordanške oblasti napadajo in zapirajo aktiviste za svobodno Palestino⁸. Obstajajo tudi primeri, ko so bili aktivisti aretirani zgolj zato, ker so v prejšnjih letih v družbenih medijih pozivali k miroljubnim protestom za svobodno Palestino. Zaradi tega so ljudje v Jordaniji, tako kot mnogi ljudje po svetu, prisiljeni nemo opazovati genocid v Gazi in apartheid na zasedenih palestinskih ozemljih ter celo plačevati davke, da bi to omogočili. Za zaključek se je ključno spomniti, da teokratične diktature omogočata kolonizacija in neokolonializem. Interseksijskih oblik diskriminacije, s katerimi se srečujejo ženske in LGBTQIA+ v Jordaniji, ni mogoče premagati brez razpusitve teokratičnih diktatur in neokolonialnih sil, ki to omogočajo. ●

7 "Jordanija prosi Izrael za podaljšanje dogovora o oskrbi z vodo."

8 "Jordanija: Aretacije, nadlegovanje propalestinskih protestnikov", 6. februar 2024.

"Ženske in osebe LGBTQIA+ v Jordaniji se soočajo z interseksijsko diskriminacijo, ki jo omogočajo teokratična diktatura, kolonialna zapuščina in neokolonializem."

Ženske pravice in volitve v Evropski parlament

Sonja Lokar

predsednica Ženskega lobija Slovenije

Nikjer v Evropi ženske še nimamo popolne in enake pravice kandidirati in biti izvoljene. Podatki o svetovnem povprečju parlamentark v spodnjem ali edinem domu parlamentov se izboljšujejo po polževo. Leta 1995 je bilo to poprečje 11 %, danes je 26,7 %. Minilo pa je skoraj trideset let. Najbolj obljudene države praviloma zelo zaostajajo: Kitajska je na 88. mestu in ima 26,5 % poslank, Ruska federacija je na 140. mestu in jih ima 16,4 %, Indija je na 143. mestu in jih ima 15,2 %, celo ZDA, ki so šele na 88. mestu, jih imajo 28,9 %.

Med prvimi petimi državami, ki so dosegle 50 in več odstotkov poslank, ni niti ene evropske države. Prvi dve – Islandija in Švedska – zasedata 7. in 9. mesto s 47,6 in 46,4 %. Slovenija je s 37,8 % na 35. mestu.

V začetku junija 2024 bodo nove evropske volitve.

Na zadnjih, leta 2019, volilna udeležba v Sloveniji ni dosegla niti 30 %, a zanimivo, med volivci je bilo 51 % žensk in 49 % moških. Očitno se ljudje v Sloveniji zelo slabo zavedamo dejstva, da nam vsakdanjega življenja v resnici ne krojita nacionalna vlada in državni zbor, pač pa, da kar 75 % ključnih političnih odločitev naši predstavniki in predstavnice sprejemajo v organih EU – v njeni komisiji, parlamentu, evropskem svetu in svetih ministrov.

Še mnogo manj pa vemo o tem, na kakšen način je napredek v enakosti spolov usodno povezan s tozadevnimi evropskimi politikami.

Pravzaprav je to dokaj večplastno.

V pogodbi o združitvi prve skupine šestih evropskih držav v Evropsko gospodarsko skupnost, v t.i. Rimski pogodbi iz davnega leta 1957 se ta skupnost ni ravno posebej in izrecno posvečala enakosti spolov. A v tej prvi pogodbi je vendarle obstajal en sam (119.), a zelo pomemben člen, ki je izrecno predpisoval in pravnomočno obvezoval vse članice te prvobitne EU, da zagotovijo enako plačilo za enako delo in za delo

enake vrednosti, ne glede na spol. Ta člen je v Rimsko pogodbo prišel iz enega samega razloga: da ne bi podjetja katere od držav izkoriščala slabšega plačila za delavke za pridobivanje neupravičene prednosti v konkurenci z izdelki podjetij drugih držav članic na skupnem trgu. Tudi današnja Pogodba o EU vsebuje tak člen, ki pa kot v posmeh priseganju EU na vladavino prava še nikoli ni bil v celoti uresničen. Plačna vrzel (razlika med moško in žensko plačo za isto delo) v EU zadnjih deset let (tudi še danes) v povprečju znaša 13 %, pokojninska vrzel pa je kar 29,5-odstotna. A vendarle je ravno v zadnjem mandatu EU sprejela Direktivo o preglednosti plač, s katero je prvič zavezala delodajalce, da zaposlenim omogočajo vpogled v to, ali so res enako plačani za enako delo, ne glede na spol, ter delodajalcem naložila dokazno breme, da ne povzročajo plačne diskriminacije po spolu, in od vseh delodajalcev, kjer je plačna vrzel večja od 5%, terja sprejetje ukrepov, da jo zmanjšajo. Ta določila so nadvse pomembna za zaposlene v Sloveniji, kjer že nekaj let opažamo, da plačna vrzel, ki je sicer večja kot v povprečju EU, narašča in da je celo tam, kjer je delodajalec država, večja kot v zasebnem sektorju.

Po koncu samoupravnega socializma so se v Sloveniji drastično skrčile delavske, ekonomske in socialne pravice. Še bolj kot v sami zakonodaji pa so se skrčile v praksi. Zato so postale toliko pomembnejše garancije, ki jih zaposlenim priznava zakonodaja EU. Postopoma se je skozi desetletja v EU razvijala napredna delovnoppravna evropska zakonodaja, ki se je ukvarjala z minimalnimi evropskimi standardi za enakost spolov na področju dela: s plačanim, najprej samo porodniškim, danes pa tudi očetovskim, starševskim dopustom in dopustom za nego družinskega člana, nadalje z enakostjo moških in žensk pri zaposlovanju, usposabljanju in napredovanju ter z vprašanjem preprečevanja nasilja in spolnega nadlegovanja in mobinga na delovnem mestu. Če Slovenija ne bi vstopila v EU, kjer je že veljala ustrezna zakonodaja, bi pri nas pravna stroka še vedno trdila, da se spolnega nadlegovanja na delovnem mestu ne da pravno opredeliti in v naši delovnoppravni zakonodaji ne bi bilo členov, ki danes delavkam vsaj na papirju omogočajo, da od delodajalca zahtevajo, da jim zagotovi varno in dostojno delovno okolje brez nasilja in spolnega nadlegovanja.

Šele v devetdesetih letih prejšnjega stoletja so začele nedeljive človekove pravice pridobivati veljavo v EU. Tako v danes veljavni Pogodbi o EU najdemo izrecno zapisano, da je enakost med spoloma vrednota in cilj EU. Pa vendar bi med temeljnimi človekovimi pravicami EU zaman iskali pravico žensk do svobodnega odločanja o rojstvih otrok, v prvi Direktivi EU o nasilju nad ženskami in deklamaciji v domačem nasilju, ki je tik pred sprejemom v tripartitnem dialogu med Evropsko komisijo, Evropskim parlamentom in Evropskim svetom, pa potekajo vroče razprave o tem, ali ima EU mandat in s tem pravico, da predpiše enotno definicijo posilstva, ki bi zavezovala vse države članice po načelu, da je spolni akt brez izrecnega, svobodno danega soglasja posilstvo.

Vztrajna prizadevanja aktivnih žensk v EU, združenih v Evropski ženski lobi, za enako pasivno volilno pravico žensk (enako pravico biti izvoljena), še zdaleč niso končana.

Povečevanje deleža žensk v Evropskem parlamentu je bilo počasno in postopno. Napredek prikazuje spodnji graf.

Več o tem lahko preberete na povezavi: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20190226STO28804/women-in-the-european-parliament-infographics>

Na prvih neposrednih volitvah v Evropski parlament, ki so bile leta 1979, je bilo izvoljenih samo 15,2 % evropskih poslank, šele leta 2004 jih je bilo prvič izvoljenih skoraj 30%, na zadnjih evropskih volitvah leta 2019 pa skoraj 40%. Toda rezultati se zelo razlikujejo od države do države in tudi nihajo.

EU seveda nima direktive, ki bi vse države članice obvezovala k uveljavitvi paritetne zastopanosti moških in žensk na kandidatnih listah, kaj šele pri izvoljenih poslankah in poslancih. Nima niti uradnega dogovora, da bodo države članice po volitvah zagotovile enakost spolov pri sestavi Komisije ali pri delitvi najpomembnejših izvršnih funkcij na ravni EU. V sedanjem mandatu se je sploh prvič zgodilo, da je ženska postala predsednica Evropske komisije in da je v komisiji vzpostavljena pariteta, prvič pa je Komisija tudi dobila komisarko za enakost. Toda že dan po volitvah 2024 se vse to lahko spremeni

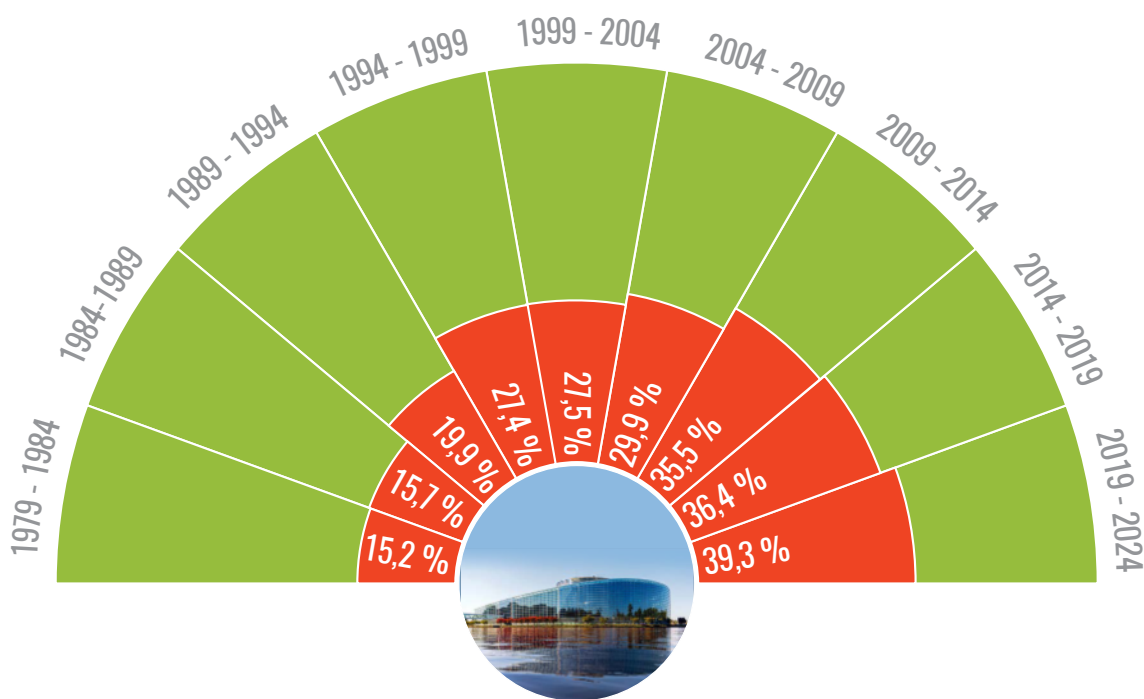
na slabše, če bi se na primer močno okrepile politične sile skrajne konzervativne desnice, ki je izrecno sovražna nastrojena do nedeljivih človekovih pravic, zlasti pravic žensk.

Volitve poslancev in poslank v Evropski parlament ne potekajo v vseh državah članicah na enak način, ampak ima vsaka država lahko povsem samosvoj volilni sistem. Redke članice EU imajo uzakonjene kvote. Med njimi je tudi Slovenija, a te kvote so res šibke in po črki zakona bi bilo možno, da se prva kandidatka znajde šele na 4. mestu na listi z zdaj devetimi osebami, ki jih bo volila Slovenija.

Vse je torej odvisno od:

1. Ali lahko napredno žensko gibanje v Sloveniji prepriča stranke in državljanske liste, da na svoje liste uvrstijo uveljavljene borke in borce za pravice žensk, da uporabijo zadrgo in na prvo mesto na listi dajo žensko, če je bil na prejšnjih volitvah na tem mestu moški in
2. ali lahko to naše gibanje ob uradni volilni kampanji prepriča volivke in volivce, da svoj preferenčni glas oddajo tisti kandidatki svoje stranke ali državljanske liste, ki je dokazala, da se zaveda pomena enakosti spolov za mir v Evropi ter za napredek in blagostanje vseh ljudi v Sloveniji in v EU. ●

Proportion of **women** and **men** in the EU Parliament

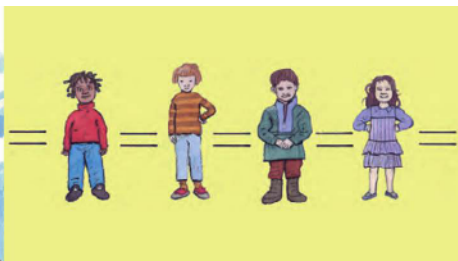
Vir: <https://www.europarl.europa.eu>

The figure for the 2019-2024 term reflects the situation as of 31 January 2022, while the figures for previous terms show the average percentage for the respective period.

Projekt »Naše pravice«

veleposlanica mag. Blanka Jamnišek

V letu 2023 smo obeležili 75. obletnico dveh zelo pomembnih instrumentov medvladnega sodelovanja mednarodne skupnosti in v okviru OZN, ki sta bila plod uvidov, da je treba svet po drugi svetovni vojni, v izogib ponovitvi velike človeške tragedije, urediti drugače. Konvencija o preprečevanju in kaznovanju genocida, sprejeta 9. decembra 1948, je bila prva mednarodna pogodba o človekovih pravicah, ki jo je sprejela OZN in je opredelila odgovornost držav do preprečevanja in kaznovanja zločina genocida, ki je pred tem pretresel ves svet. Dan zatem, 10. decembra 1948, so države članice OZN sprejele Splošno deklaracijo človekovih pravic. Oba dokumenta sta vzbujala upanje na boljšo povojno ureditev, a žal še vedno nista v zadostni meri uresničena za vse ljudi. Načela Konvencije o genocidu so neločljivo povezana z odgovornostjo zaščititi prebivalstvo pred grozodejstvi, njeno izvajanje pa je ključno pri izpolnjevanju naše skupne zaveze za preprečevanje množičnih grozodejstev in izpolnitev obljube »nikoli več«.

V sedanjem času, ko na svetu divja okrog 55 oboroženih konfliktov, v katerih je prebivalstvo resno ogroženo in je tarča dejanj, ki vodijo v množična grozodejstva, sta ponovno ozaveščanje in opozorilo, da morajo države prebivalstvo z ustreznimi sredstvi zaščititi pred temi procesi, še kako pomembna. Naša država odločno podpira preprečevanje teh negativnih procesov, izobraževanje za človekove pravice in boj proti nezakovanosti za storjene zločine. Slovenija je s 1. januarjem 2024 začela dveletni mandat nestalne članice Varnostnega sveta OZN. Prizadevala si bo, da bo VS OZN naredil več za preprečevanje procesov, ki vodijo v spopade oz. v njihovo eskalacijo in grozodejstva, ter za zgodnje in ustrezno odzivanje nanje.

Z vso zavzetostjo si moramo prizadevati za uresničitev Splošne deklaracije človekovih pravic, ki je temeljni mednarodni dokument, v katerem je bila zapisana preprosta resnica – vsi smo rojeni svobodni, z enakim dostojanstvom in enakimi pravicami. Kljub temu so na svetu še vedno milijarde ljudi, katerih človekove pravice so kršene, precej ljudi pa svojih pravic niti ne pozna. V prizadevanjih za uresničitev Splošne deklaracije človekovih pravic in Konvencije OZN o pravicah otrok je ključno, da vsak pozna svoje pravice, ki so omejene izključno s pravicami drugih, in da razume, da je temeljna dolžnost vsake države, da spoštuje, varuje in uresničuje človekove pravice vsakega prebivalca.

Projekt izobraževanja o pravicah otrok Naše pravice

Leta 2005 je bil zasnovan projekt izobraževanja *Naše pravice na osnovi Konvencije OZN o pravicah otrok*. Projekt, ki se že osemnajst let izvaja po vsem svetu, je zasnovan na otrokom prijazen način. Z učinkovitim izobraževanjem za človekove pravice lahko spodbujamo kulturo miru, strpnost, razumevanje o raznolikosti družb, tudi njihovih verskih, etničnih, kulturnih vidikov in narodnih manjšin, kar je utemeljeno na spoštovanju splošnih človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

Cilj projekta *Naše pravice* je omogočiti mladim, predvsem otrokom v fazi razvoja in iskanja identitete, seznanitev s človekovimi pravicami – s svojimi pravicami in spoštovanjem pravic drugih. Moja teza je, da kdor spozna svoje pravice in se nauči spoštovati pravice drugega, kdorkoli je ta drugi, bo bolj verjetno reševal odprta vprašanja, probleme in konflikte na miroljuben način. Tako projekt deluje preventivno, hkrati

pa tudi terapevtsko, kar se je pokazalo zlasti v pokonfliktnih družbah.

Slovenija je od leta 2005 s projektom *Naše pravice* in učnimi gradivi dejavno omogočila izobraževanje o otrokovih pravicah skoraj 400.000 otrokom v 26 državah v Evropi, Latinski Ameriki, Afriki, nazadnje tudi na Japonskem. S skupnim in proaktivnim delovanjem držav, nevladnih organizacij, mnogih pedagogov in drugih zavzetih posameznikov ter mednarodnih organizacij pri opolnomočenju otrok skozi izobraževanje za človekove pravice je mogoče nadgraditi spodbujanje splošnih vrednot ter s tem spoštovanje človekovih pravic. Projekt je bil povsod zelo dobro sprejet, otrokom in učiteljem je všeč in marsikje ga izvajajo vsako leto, ponekod že povsem samostojno.

V vsakem okolju moramo otrokom omogočiti izobraževanje o človekovih pravicah in spoštovati njihove pravice. Izkušnje s projektom kažejo, da na tem področju v različnih okoljih obstajajo hkrati velike možnosti in potrebe. Menimo, da so taki projekti in številna druga prizadevanja mednarodnih organizacij, nevladnih organizacij ter vladnih ustanov koristni. Vključitev otrok v procese, ki aktivno krepijo njihov položaj, lahko prispeva k njihovem zdravemu razvoju in dolgoročnemu preventivnemu delovanju na področju miru in varnosti.

V letu 2023 smo obeležili 75. obletnico Splošne deklaracije človekovih pravic in 30. obletnico Svetovne konference o človekovih pravicah, na kateri je bila izpostavljena tudi problematika otrok, povezanih z oboroženimi silami ali oboroženimi skupinami. Na tisoče otrok je vsakodnevno rekrutiranih in uporabljenih v oboroženih spopadih po vsem svetu. Sklad Združenih narodov za otroke (UNICEF) poroča, da so med letoma 2005 in 2022 strani v oboroženih spopadih rekrutirale in uporabile več kot 105.000 otrok, čeprav naj bi bilo dejansko število primerov veliko večje. Poleg tega so milijoni otrok žrtve oboroženih spopadov.

Šest najhujših kršitev, zagrešenih zoper otroke, povezane z oboroženimi silami ali oboroženimi skupinami, je:

- ubijanje in pohabljanje otrok,
- novačenje ali uporaba otrok v vojski,

- spolno nasilje nad otroki,
- ugrabljanje otrok,
- napadi na šole ali bolnišnice
- in onemogočanje humanitarnega dostopa.

Po navedbah mednarodne pravice dr. Vasilke Sancin je novačenje in uporaba otrok v oboroženih silah ali oboroženih skupinah nesporno huda kršitev mednarodnega prava in pogosto sodi v kategorijo množičnih grozodejstev. Kljub razvoju mednarodnopravnega okvira in mednarodne sodne prakse, namenjenima varstvu otrok pred grozotami oboroženih spopadov, pa število otrok žrtev ne upada. Te dečke in deklice pogosto imenujejo „otroci vojaki“, hude oblike izkoriščanja in zlorabe, ki so jim podvrženi, pa ta izraz ne zajame v celoti. Vojskujoče se strani uporabljajo otroke ne le kot borce, ampak tudi kot izvidnike, kuharje, nosače, stražarje, kurirje in druge. Mnogi, zlasti deklice, so izpostavljeni tudi spolnemu nasilju in nasilju na podlagi spola. Otroci postanejo del oboroženih sil ali skupin iz različnih razlogov. Nekatere otroke oboroženi akterji ugrabijo, jim grozijo, jih prisilijo v določena dejanja ali z njimi manipulirajo. Druge vodi revščina, saj so prisiljeni ustvarjati dohodek za svoje družine. Ne glede na njihovo vpletenost je novačenje in uporaba otrok v oboroženih silah huda kršitev otrokovih pravic in mednarodnega humanitarnega prava.

Tudi drugi aktualni podatki o stanju otrok po svetu vzbujajo skrb. V letošnji analizi Sklada OZN za otroke (UNICEF) je navedeno, da je bilo zaradi ekstremnih vremenskih pojavov, kot so poplave, neurja, suše in gozdni požari, med letoma 2016 in 2021, domove prisiljeno zapustiti nekaj več kot 43 milijonov otrok. Analiza napoveduje, da bo to število v prihodnosti še naraščalo.

Potrebno je torej krepiti odpornost otrok ter jih ščititi pred zelo raznolikimi nevarnostmi. To je naloga odraslih in držav ter mednarodne skupnosti. Opolnomočenje otrok, tudi skozi izobraževanja za človekove/otrokove pravice, lahko pomembno prispeva k njihovi odpornosti in jih pripravi za življenje v odrasli dobi.

Projekt *Naše pravice*, ki je namenjen starostni skupini od 10–12 let, v času, ko so otroci v fazi oblikovanja svoje identitete, stremi k cilju, da otroci ponotranjijo koncept spoštovanja človekovih pravic, svojih pravic in pravic drugih. ●

Avtor ilustracij: Matjaž Schmidt

Vpliv kolonializma na Afriko in njegova zapuščina

Tamir Ibrahim
sekretar društva Afriški center

Afrika, celina kontrastov s starodavnimi civilizacijami, bogato biotsko raznovrstnostjo in raznolikimi kulturami, je žal prepredena tudi z revščino in vojaškimi konflikti. Vzrok te paradoksalnosti je kolonialna rana, ki še vedno vpliva na zgodovino in sedanost Afrike.

Evropski kolonializem v Afriki je dosegel vrhunec v poznem 19. in zgodnjem 20. stoletju, ko je bila na Berlinski konferenci leta 1884 - 1885 celina razdeljena med Evropske sile. Ta delitev je prezrla etnično, jezikovno in kulturno raznolikost Afrike ter koloniziranim prebivalcem vsilila voljo in kulturo kolonizatorjev.

Posledice delitve so bile za Afriko in njene prebivalce uničujoče. Milijoni Afričanov so bili ubiti, zaslužnjeni ali razseljeni zaradi kolonialnih vojn, boleznih in lakote. Lokalne razstave, ali popačene s strani kolonialnih uprav, zakonov in izobraževanja. Na račun Afrike so njene naravne vire, kot so zlato, diamanti, slonovina, guma in nafta, izkoriščali in izvažali za pogon industrializacije in razvoj Evrope.

Boj za neodvisnost

Kolonialna doba v Afriki se je končala v sredini 20. stoletja, ko so nacionalistična gibanja zahtevala svobodo in samoodločbo. Do 60. let 20. stoletja je večina Afrike pridobila politično neodvisnost, vendar brez gospodarske in družbene suverenosti. Nove neodvisne države so podedovale kolonialne strukture, meje in težave, ki so ovirale njihov razvoj in stabilnost. Prav tako so se soočale z zunanjimi pritiski in posegi s strani svojih nekdanjih kolonizatorjev in drugih globalnih akterjev, ki so si prizadevali ohraniti svoje gospodarske in strateške interese.

Kolonialnih ran ni enostavno zaceliti ali pozabiti. Treba jih je priznati, se z njimi soočiti in jih preoblikovati. Kolonialne rane zahtevajo pravičnost, spravo in zdravljenje ter novo vizijo Afrike, ki ima korenine v lastni zgodovini, kulturi in prizadevanju, da Afrika prispeva h globalni skupnosti.

Verige neokolonializma

Posledice neokolonializma za razvoj Afrike so hude. Afrika kljub svojemu ogromnemu potencialu in virom ostaja gospodarsko najmanj razvita celina na svetu. Sooča se z več družbenimi izzivi. Kljub svojim ambicijam se bori, da bi se osvobodila verig neokolonialnega izkoriščanja in zatiranja.

Eden najbolj znanih primerov neokolonializma, ki ga v Afriki izvajajo evropske države, je primer Francije. Francija izvaja neokolonialni vpliv v Afriki preko politične, ekonomske in vojaške vključenosti v svoje nekdanje kolonije. 14 afriških držav uporablja CFA frank, valuto, ki je povezana z evrom in francosko državno blagajno, kar Franciji omogoča reguliranje njihove monetarne in fiskalne politike.

Zora nove dobe

V zadnjih letih se je pojavilo vse močnejše gibanje odpora in emancipacije od CFA franka in drugih oblik neokolonializma v Afriki. Več afriških držav je zapustilo ali načrtuje zapustitev območje CFA franka in sprejetje lastnih valut. Prav tako sta se okrepila panafricanizem in solidarnost med afriškimi ljudmi, ki od svojih voditeljev in nekdanjih kolonizatorjev zahtevajo več demokracije, odgovornosti in suverenosti.

Klic k premagovanju neokolonializma in doseganju popolne gospodarske ter politične neodvisnosti odmeva in spodbuja Afriko, naj napiše svojo usodo, osvobojeno verig boleče preteklosti.

Ključno je, da razumemo zapuščino kolonializma v Afriki in njen vpliv na sedanost ter prihodnost celine. Z razumevanjem zapuščine kolonializma lahko priznamo zgodovinske krivice in travme, ki so bile povzročene Afriki, ter se trudimo zaceliti in pozdraviti rane, povzročene v preteklosti. Lahko cenimo dosežke in prispevke Afrike ter praznujemo njeno raznolikost ter bogastvo. S skupnim prizadevanjem lahko premagamo izzive, s katerimi se danes sooča Afrika. ●

Napovednik dogodkov po svetu

19. junij 2024	Zoom	Usposabljanje za koordinatorje trajnostnih skupnostnih projektov Umanotera in društvo Focus želita v lokalnih okoljih podpreti izvedbo projektov trajnostnega upravljanja z viri skupnosti, ki bodo prispevali k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov oz. blaženju podnebnih sprememb. S tem namenom vabijo na že tretje usposabljanje za koordinatorje trajnostnih skupnostnih projektov. Usposabljanje bo praktično naravnano in namenjeno pripravi načrtov konkretnih skupnostnih projektov udeležencev usposabljanja. Informacije in prijave na umanotera.org, do zapolnitve (največ 12 mest).
8. in 9. julij 2024	Ljubljana	Uvodno izobraževanje za prostovoljce in prostovoljke v Ljubljani Usposabljanje je namenjeno vsem, ki se pripravljajo na prostovoljsko delo, in tudi tistim, ki že delujejo kot prostovoljci. Teme: kaj je prostovoljstvo in kakšna je njegova vloga v družbi, delo z raznolikimi posamezniki in odnos do stigmatiziranosti v družbi, veliko dajem in še več dobivam, motivacija za prostovoljsko delo, odnos med prostovoljcem in uporabnikom, komunikacija, pravice in odgovornost prostovoljcev, etična načela pri prostovoljskem delu. Info in prijavnica na prostovoljstvo.org .
8.–17. julij 2022	New York City, ZDA	Politični forum ZN na visoki ravni (HLPF) za trajnostni razvoj 2024 Dogodek bo potekal pod okriljem Ekonomsko-socialnega sveta (ECOSOC), tema pa bo „Krepitev Agende 2030 in izkoreninjenje revščine v času številnih kriz: učinkovito zagotavljanje trajnostnih, odpornih in inovativnih rešitev“. Opravljen bo poglobljen pregled 1. cilja trajnostnega razvoja (brez revščine), 2. cilja trajnostnega razvoja (nič lakote), 13. cilj (podnebni ukrepi), 16. cilj (mir, pravičnost in (partnerstva za doseganje ciljev) in 17. cilj (partnerstva za doseganje ciljev). Več: https://hlpf.un.org/2024
5.–6. september 2024	Maribor	Usposabljanje v okviru projekta PROTEUS V sklopu projekta PROTEUS „Protecting EU Values and Fundamental Rights through Public Participation and Civil Society Assistance in Central Europe“, katerega nosilec je Transatlantic Fundacija (TF), je SLOGA objavila javni poziv nevladnim organizacijam za prijavo na usposabljanja za krepitev zmogljivosti in podporo civilnemu aktivizmu ter vključenosti. Cilj javnega poziva je spodbujati civilni aktivizem in sodelovanje državljanov, še posebej tistih, ki prihajajo iz primestnih območij Slovenije. Platforma SLOGA bo v okviru tega poziva organizirala tri usposabljanja. <ul style="list-style-type: none"> • Organizacijska odpornost (D), Filip Vagač (Maribor) • Učinkovito zbiranje sredstev za NVO (E), Maja Drobne (Koper) • EU vrednote in kako jih doseči brez polarizacije družbe (C), Lukáš Zorád (Novo Mesto) Za več informacij kontaktirajte: max.zimani@sloga-platform.org
26.–27. september 2024	Koper	
17.–18. oktober 2024	Novo mesto	
27. september 2024	Koper	Okrogla miza in otvoritev potujoče razstave S cilji trajnostnega razvoja do sprememb SLOGA platforma je v sklopu projekta Trajnostno. Lokalno. Globalno II pripravila potujočo razstavo “S cilji trajnostnega razvoja do sprememb”, s katero želi ozaveščati mlade, širšo in strokovno javnost o slovenskem mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči. Razstava prikazuje projekte in primere dobrih praks nevladnih organizacij, s katerimi le-te odgovarjajo na izzive sedanjega časa. Temelji na 17 ciljih trajnostnega razvoja, ki se spremljajo s kazalniki. Z otvoritvijo razstave bo potekala tudi manjša okrogla miza.
17. oktober 2024	Novo mesto	
16.–22. oktober 2024	Slovenija	12. slovenski razvojni dnevi in 2. humanitarni forum Slovenski razvojni dnevi so osrednji dogodek za ozaveščanje javnosti o pomenu razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči v Sloveniji. So tudi forum za razpravo domačih in tujih strokovnjakov, predstavnikov vladnih in nevladnih ustanov, mednarodnih organizacij, izvajalskih ustanov in akademske sfere o aktualnih temah na tem področju. Letos bodo posvečeni prehrabeni varnosti.